

LUNDS
UNIVERSITET

En rättssociologisk studie om näthat utifrån nätvandrares och chattstöds perspektiv

Av Sofia Petterson & Ambjörn Ingvaldson

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2018

Handledare: Karl Dahlstrand

Examinator: Matthias Baier

Abstract

The purpose of this thesis is to gain a greater understanding of how “nätvandrare” and “chat supporters” experience the problem of cyberbullying based on a norm perspective. We are using these two groups as temperature sensors. We are studying young people from “Nätvandrare” and “chatsupporters” point of view. Cyberbullying is a subject that is constantly growing in line with digitalization. In this thesis we will discuss how the norms and laws work together, and sometimes does not work. Online you have the opportunity to be anonymous, and with that opportunity there are also backsides. Backsides as we do not know how to resolve them. We will be using neutralization techniques and intersectional perspectives with power structure to analyze what the “nätvandrare” and “chat supporters” says. We are also using the earlier research to analyze cyberbullying and anonymity. We found out that anonymity is a big problem, both in earlier research and in the interviews it was raised as a reason for cyberbullying. We are using norms to analyze why. The thesis also brings up law and gender and discuss it in different angles.

Keyword: Anonymous, “chatsupporters”, Cyberbullying, gender, intersectional, legal norms, neutralization techniques, norms, “nätvandrare”, social norms, power structure

Förord

Vi vill tacka våra respondenter för deras insats och delaktighet i förverkligandet av vår uppsats. Till vår handledande Karl Dahlstrand vill vi rikta ett stort tack för kontinuerligt stöd, handledning och vägledning. Slutligen vill vi tacka varandra för den här tiden och vi önskar varandra lycka till i framtiden.

Tack!

Sofia Pettersson & Ambjörn Ingvaldson

Lund, juni 2018

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Abstract.....	2
Förord.....	3
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund.....	7
1.1.1 Kön, makt och anonymitet.....	7
1.1.2 Neuropsykiatriska funktionsvariationer.....	8
1.1.3 Nätvandrare och chattstöd.....	9
1.1.4 Den personliga integriteten och lagen	10
1.2 Problemformulering.....	11
1.3 Syfte	11
1.4 Frågeställningar	12
1.5 Normperspektivet.....	12
1.6 Rättssociologisk relevans	13
1.7 Disposition	14
1.8 Avgränsningar.....	15
1.9 Begreppsdefinition	16
2. Tidigare forskning	16
2.1.1 Utsatthet.....	16
2.1.2 Anonymitet.....	17
2.1.3 Lag och normer	18
2.2 Litteratursökning.....	21
3. Teoretiskt ramverk	22
3.1 Intersektionalitet.....	22
3.2 Neutraliseringstekniker av Sykes och Matza,.....	23
4. Metod	25
4.1 Netnografi.....	25
4.2 Tvärvetenskaplig metod	25
4.3 Intervjuer	26
4.4 Intervjuguide.....	28
4.5 Etiska övervägande.....	29
4.6 Analys av metod.....	31
4.7 Förförståelse.....	32
4.8 Validitet	33

4.9 Reliabilitet	33
4.10 Bortfall.....	34
5. Juridisk översikt	34
6. Resultat.....	35
6.1 Informationskrav.....	35
6.2 Deltagare.....	36
6.3 Intervjuer.....	36
6.4 Presentation av respondenter	37
6.5 Lagens syfte och skydd.....	38
6.6 Uppfattningar om näthat	41
6.7 Sammanfattning resultat.....	42
7. Analys och slutsats.....	43
7.1 Vidare forskning.....	46
7.2 Avslutande kommentar.....	46
8. Källförteckning.....	47
8.1 Litteratur & referenser.....	47
8.2 Elektroniskt material	50

1. Inledning

Denna uppsats handlar om näthat utifrån ett rättssociologiskt perspektiv med fokus på sociala och rättsliga normers betydelse för människors beteende. Vi har valt en annorlunda infallsvinkel på ämnet näthat, en infallsvinkel som tidigare inte studerats, genom att använda oss av nätvandrares och chattstöds kunskap och erfarenheter som metod för att indirekt studera näthatet. Dessa två grupper av respondenter innehar alltså mycket information om unga på internet och är därför intressanta att studera. Chattstöd och nätvandrare kan kallas "temperaturmätare" om vilka problem som finns på nätet utifrån deras perspektiv – som just är att motverka exempelvis näthat och andra oönskade beteenden online.

Sociala medier har blivit en plattform för mobbning. Det innebär att näthat kan ske på sociala medier; hemsida, mobilapplikation, spelsida och bloggar. Några exempel på populära sociala medier är Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat, Youtube och tinder. Det innebär att det sociala nätverket har utökats och en ny social interaktion skapats (Byrne, Vessey, Pfeifer 2018). Det har resulterat i att den traditionella mobbning som tidigare skedde i fysisk miljö, idag även kan ske bakom en skärm, som kallas för näthat (Byrne, Vessey, Pfeifer 2018). Näthatet påminner om den direkta mobbningen med hot och trakasserier. (Sun, Fan, Du 2016). Idag beräknas 90 % av alla unga vara online på internet varje dag, vilket innebär att det blivit en väsentlig del av de ungas sociala och emotionella utveckling (Byrne, Vessey, Pfeifer 2018).

Uppsatsen utgår från en kvalitativ ansats och använder intersektionalitet och neutraliseringstekniker som teorier. Intersektionellt perspektiv uppmärksammar hur maktordningar ser ut i samhället, hur överordnad och underordnad skapas och hur olika grupper samverkar med varandra och är beroende av varandras position i samhället. Maktstrukturerna är något som befinner sig på internet, hur vi beter oss gentemot varandra och vilka som anses ha rätten att uttala och bestämma över ett rum. Medan neutraliseringstekniker är när en neutraliserar en handling, till exempel en normöverträdelse. Det kan gälla både en social norm och en rättslig norm. En sådan norm kan vara att bryta mot normen genom anonymitet, om ingen ser så händer det inte.

Studien handlar om internet, näthat och ungdomar. Den har fokus på hur normer verkar på internet och vilken uppfattning som existerar kring normer. Till uppsatsen intervjuades nätvandrare och personer som arbetar med chattstöd. Nätvandrare är vuxna personer som är till för att möta ett ökat behov av vuxenkontakter på internet, medan de som arbetar med chattstöd har en egen plattform som ungdomar kan kontakta om de behöver prata. Utifrån intervjuerna identifierades teman som sedan användes som sökord för tidigare forskning. Ett av dessa teman som framstod både i tidigare forskning och utifrån intervjuerna var anonymiteten på internet. Anonymitet är den första och viktigaste orsaken till att vi blir mindre hämmade på internet (Dunkelz 2012, s.32), vilket läsaren kommer kunna ta del av i uppsatsen.

1.1 Bakgrund

Näthat är ett etablerat problem i samhället. Tillgängligheten av internet har skapat en social interaktion som inte tidigare existerade. Näthat kan ske både i skolan och på fritiden, men den vanligaste plattformen för näthat är sociala medier (Friends 2017). För många unga personer är hot och trakasserier en vardag. I takt med att ungdomsgårdar eller fritidsgårdar läggs ner ökar behovet av andra samlingsplatser för unga, en alternativ samlings- och social mötesplats blir internet (Dunkelz 2012, s.31).

På internet ökar utsattheten för rasistiska, fientliga och extremistiska budskap. Mycket beror troligtvis på den snabba och omfattande genomslagskraft som uppstår genom spridningseffekterna i sociala medier. En anledning till denna ökning kan bero på den anonymitet som en person kan bibehålla. Det är inte internet som får personer att näthata, utan den typen av åsikter och värderingar formas av andra orsaker än av hur de kommuniceras, delas och sprids (Statens medieråd 2017).

1.1.1 Kön, makt och anonymitet

Kön är en åtskiljande faktor och fungerar som en identitetsmarkör, på sociala medier behöver en person inte uppge en könstillhörighet. Internet har skapat en möjlighet till anonymitet och en kan hålla könsneutralitet eller möjligheten att välja att vara man eller kvinna. Det innebär att identitetsmarkörerna går att förändra på ett annat sätt på internet jämfört med i den fysiska världen. Internet är en plats där traditionella maktförhållanden mellan barn och vuxna förändras, att vara vuxen ger inte automatiskt hög status på internet (Dunkelz 2012, s. 31). I den fysiska verkligheten utstrålar våra

kroppar auktoritet och status genom olika medel, till exempel genom kläder och språk. Vid en dator uteblir dessa strukturer och det medför att maktstrukturerna kan skilja sig från internet och den fysiska verkligheten. Till exempel vågar personer uttrycka sig på ett sätt de inte skulle göra, om de inte befann sig på internet (Dunkelz 2012, s. 35). Den första anledningen till att vi blir mindre hämmade på internet är anonymitet. Anonymiteten gör att vi i mindre grad behöver koppla ihop våra handlingar med den person vi kommunicerar med, och en anledning är att vi inte kan se varandra. Handlingarna styrs av att vi inte kan se den andra personen, och vi reagerar inte på samma sätt när vi inte får en direkt reaktion på det vi säger (Dunkelz 2012, s. 32;33). Anonymiteten bidrar till att personer kan koppla bort sitt "jag" på internet från det "jag" som existerar i den fysiska verkligheten. Internet blir alltså en parallell verklighet (Dunkelz 2012, s. 34).

Enligt friends nätrapport från 2017 har var tredje person mellan 10–16 år blivit utsatta för näthat, majoriteten av de utsatta är flickor. Statistiken visar att en av fem flickor blivit utsatta för sexuella trakasserier, det har mer eller mindre normaliserats bland ungdomar vilket kan innebära att ungdomar inte förstår skillnaden på vad som är rätt eller fel (Friends 2017). Rapportens uppfattning är att skolpersonal inte reagerar på beteendet, utan hävdar istället att det är så pojkar och flickor betar sig. Det har resulterat till att en ökad acceptans har skapats hos alla parter. Ett argument till varför sexuella trakasserier äger rum kan bero på att det anses förstärka könsidentiteterna enligt de könsnormer vårt samhälle har (Friends 2017). Det kan leda till att sexuella trakasserier blir normaliserat. Var fjärde person i rapporten som blivit utsatta för näthat hade även blivit utsatta för traditionell mobbning (Friends 2017).

Flickor är mer utsatta och rädsla för brott är en utvecklingsprocess där flickor lär sig att vara rädda medan pojkar lär sig att vara orädda. Flickors rädsla är som högst vid 14 års ålder. Sambandet enligt Goodey är att flickors barnslighet försvinner och flickor hamnar i ett liv där genus och sexualitet tar allt större plats (Roxell, Tiby 2006, s.102).

1.1.2 Neuropsykiatriska funktionsvariationer

Enligt en artikel från SVT är det unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) som upplever näthat i störst utsträckning. Det kan vara personer med Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) eller autism (Statens medieråd 2017). Både

ADHD och autism är utvecklingsneurologiska funktionsnedsättningar som debuterar i tidig barndom. Personer med autism har svårigheter med emotionell och kognitiv inläring (Sehlin et al, 2018). ADHD är en uppmärksamhetsstörning som innebär att personer kan ha svårt att sitta stilla och är impulsiva genom irrationella beslut där de först agerar och sedan tänker. Det kan även innebära att personer har inläringssvårigheter (Levander, Adler, Gefvert, Tuninger 2009, s 63;66). Ungefär en tredjedel av alla ungdomar som har ADHD eller autism talar om att de blivit trakasserade på nätet eller via mobiltelefonen. Bland andra ungdomar är det lite mer än en femtedel som uppger att de blivit nätmobbade (SVT 2018). Enligt en svensk studie baserad på en stor population har personer med autism och ADHD större risk för att hamna i kriminalitet jämfört med en person utan diagnosen (Sehlin, Ahlström, Andersson, Wentz 2018).

1.1.3 Nätvandrare och chattstöd

År 2007 skapade stiftelsen fryshuset nätvandrare, en verksamhet med vuxna personer som ska agera som stöd och förebilder för ungdomar på internet. Syftet med verksamheten var att ge stöd åt alla ungdomar, men framförallt ett stöd till de ungdomar som var i behov av en extra hand. En nätvandrare arbetar ungefär som en nattvandrare, fast på internet (Fryshuset 2018). Nattvandrarna är en ideell, demokratiskt uppbyggd organisation för lokala grupper och föreningar. Syftet med nattvandring är att det ska finnas vuxna förebilder som är ett medmänskligt stöd och social trygghet bland unga människor som rör sig ute på nätter och kvällar. Nattvandrarnas närvaro förebygger även kriminalitet, våld, drogmissbruk och skadegörelse (Nattvandrare 2018).

Nätvandrare är en titel där personer certifieras efter en utbildning (Fryshuset 2018). Idag använder även Svenska Kyrkan nätvandrare som finns på att hitta på kamrat.se och Instagram, där de som vill eller är i behov kan föra ett samtal med kyrkan. Det är enkelt att identifiera Svenska kyrkans nätvandrare då de går under @svenskakyrkansnatvandrare (Svenska Kyrkan 2018). Nätvandrarna finns för att stärka skyddet på internet och finnas till för att prata och berätta. Idag rör sig allt mer ungdomar på internet och det är därför högst relevant att röra sig på internet precis som att röra sig ute på nätter för att skydda unga och stoppa kriminalitet.

Vi diskuterar under uppsatsens gång utifrån en chattstöds perspektiv, men eftersom att det är väldigt viktigt att dessa personer hålls anonyma så kan vi tyvärr inte ta upp deras bakgrundsinformation på samma sätt som för nätvandrarerna.

1.1.4 Den personliga integriteten och lagen

Sedan internet skapades har möjligheten till kamratförtryck hittat ett nytt forum, en alternativ väg har skapats för den som vill hota och trakassera. En anledning är på den anonyma roll en individ kan behålla utan att bli påkommen. Det har skapat svårigheter för det juridiska perspektivet som måste ta hänsyn till hur den personliga integriteten ska behandlas. Enligt svensk lag ska den personliga integriteten skyddas, vilket innebär att det är den enskildes rätt att kontrollera vem som ska få tillgång till dennes privata information. Den komplexitet som uppstår vid anonymiteten är om den ska eller kan skyddas, samtidigt som lagen ska skydda de som är utsatta (Mallén 2015, s.14). Svensk lag har inte hunnit med den digitala utvecklingens framfart, vilket innebär att den inte är anpassbar för de brott som sker på nätet (Prop. 2016/17:222). Det har resulterat i att de som är utsatta haft svårigheter att anmäla brott, samtidigt som rättsväsendet haft svårt att bedöma de brott som begåtts (Prop. 2016/17:222).

År 2014 gjordes en lagändring som ger utökade möjligheter att väcka allmänt åtal för förtal och förolämpning. Enligt polisen.se finns det brott som går under ärekränkingsbrott, det vill säga förolämpning och förtal och det är speciella brott eftersom att det inte faller under allmänt åtal som det flesta brott gör. Det innebär att det vanligtvis inleds en förundersökning, även om brott förekommer eftersom lagstiftaren ansett att yttrandefriheten, som är grundlagsskyddad är viktigare. Under 2018 och 2019 ska lagen förändras för att stärka skyddet på nätet. Specifikt spridning av integritetskränkande bilder. Internet är en föränderlig arena vilket gör att ämnet är av intresse att ständigt utforska och utveckla lagar om.

På polisens hemsida, under rubriken "Var går gränsen"? är definitionen aningen diffus. De skriver att det som är olagligt beror såklart på vad det föreställer och att det inte alltid är enkelt att veta vad som är brottsligt (Polisen 2018). Detta innebär att, om polisen inte med en enklare definition kan förklara vad som är illegalt, hur ska de utsatta veta om hoten och trakasserierna är olagliga eller inte? Det för oss vidare till vilka som utsätter och vilka som blir utsatta för näthat. Samhället präglas idag av olika

maktstrukturer, både inom genus och till exempel mobbning, hot och trakasserier, där utövaren ofta har ett fysiskt eller mentalt övertag. Unga är idag en utsatt grupp som befinner sig på internet, där nätvandrare och chattstöd finns som stöd för samtal och det är därför relevant att samla information från dessa två verksamheter, som vi anser är temperaturmätare för studien.

1.2 Problemformulering

I början av 2018 trädde lagen om ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten i kraft vilket innebär att det är idag olagligt att göra intrång i någon annans privatliv genom att sprida integritetskänsliga bilder och uppgifter, såsom hämndporr, nakenbilder och andra kränkande uppgifter (Regeringen 2017). År 2013 skrev Svenska Dagbladet att risken för att åka fast för hot och kränkningar på internet är minimal och menar på att rättsväsendet svikit de som blivit utsatta (Svenska Dagbladet 2013) Mårten Schultz skrev en debattartikel för Svenska Dagbladet den 2 mars 2018 där han hävdade att rättsväsendet aldrig kommer kunna besegra näthatet. Han menade med sitt påstående att människor alltid kommer hota, misshandla eller ofreda varandra, oavsett hur lagen ser ut (Svenska Dagbladet 2018). I Mårten Schultz m.fl. bok, näthat rättighet och möjligheter skriver de "Det var ju bara på nätet, invänder någon som just dödshotat en person". "Jag tycker inte att det är så illa att kalla henne hora på Facebook, det gör ju alla". Okunskap leder till svaga normer och det behövs mer information om anonymitet, yttrandefrihet, normer och lag.

Vi kommer även ta hänsyn till den personliga integriteten och anonymiteten. Enligt svensk lag ska den personliga integriteten skyddas samtidigt som rättsväsendet måste skärpas för att kunna komma åt de som näthatar, vilket innebär att den anonymitet som finns idag, kommer att sättas på prov.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att få en djupare förståelse för hur uppfattningar kring näthat ser ut enligt ett urval av personer som arbetar med internet och skydd av unga på internet via jourer och chattforum. En del kommer att ta upp och behandla lagen, vad respondenterna vet om lagen, detta för att se om lagen är tillräckligt stark på internet och vad respondenterna tycker om detta. Enligt svensk lag ska den personliga integriteten skyddas samtidigt som rättsväsendet måste skärpas för att kunna komma åt

de som näthatar, vilket innebär att den anonymitet som finns idag kommer att sättas på prov och det är något vi vill undersöka under uppsatsens gång.

1.4 Frågeställningar

Våra frågeställningar fokuserar på näthat ur såväl ett normperspektiv som hur anonymiteten kan tänkas påverka normefterlevanden och därmed förklara näthatet.

Vår huvudfrågeställning lyder därför:

Hur upplever nätvandrare och chattstöd problemet med näthat utifrån ett normperspektiv?

Vår underfrågeställning rör hur möjligheten att vara anonym på nätet kan tänkas vara en orsak till att nätanvändare inte följer de sociala normerna utan istället ägnar sig åt näthat:

Vilken roll spelar möjligheten till anonymiteten på nätet för näthatet?

Vi vill med vår underfrågeställning lyfta fram anonymitet som en speciell omständighet och studera hur anonymiteten kan antas påverka påverkansstyrkan hos de sociala normerna. Anonymitet kan troligen inte förklara hela problemet med näthat, men vi tror den är en del av förklaringen till näthatet. Anonymitet har samtidigt ett stort värde, det gör frågan komplex med tanke på att yttrandefriheten också ska beskyddas. Våra båda frågeställningar kommer att besvaras utifrån nätvandrarens och chattstöds erfarenheter och perspektiv så som de framkommer vid intervjuerna. Nätvandrare och chattstöd kan vidare ses som "nyckelpersoner" för en stor grupp unga på nätet. Vi bedömer att våra frågeställningar kan besvaras utifrån deras perspektiv och på detta sätt vill vi belysa problemet med näthat utifrån nätanvändare som har stor kunskap och erfarenhet av de normer och beteenden som råder på nätet.

1.5 Normperspektivet

Rätten är en samling av normer och riktar sig till människor "du skall inte döda", normen förbjuder en viss handling. Det allra flesta rättsnormer är sådana, men det finns även normer om hur handlingsnormer ska hanteras. Rättsnormer har olika hierarkier och ibland står dessa i strid med varandra (Baier, Svensson 2009, s. 75;76). Ett exempel är

att även om en person enligt lag förolämpar eller förtalar en annan person så kan denne inte dömas, då yttrandefriheten är en grundlag och därmed högre upp i hierarkin. Samhället är uppbyggt på olika normer, där genusnormer är en av dessa kategorier. Samhället har traditionella strukturer som utgår från könet, normen beskriver hur en "man" och hur en "kvinna" ska vara. Det är en strukturell skillnad snarare än en biologisk skillnad, de biologiska könen är något vi strukturellt har reproducerat (Baier, Svensson 2009, s. 92). Till exempel finns det olika regler för hur en flicka och en pojke ska bete sig, en flicka är mer utsatt för sexuella kränkningar än vad pojkar är. Strukturerna i samhället gör att vi har olika förväntningar beroende på vem du är och vilken kategori du tillhör. Beroende på vilken kategori du tillhör enligt samhället så tillförs du också mindre eller mer makt i. På internet finns det inget som kontrollerar att du håller dig till genusnormerna, att du är den du utger dig för att vara eller att du beter dig efter dessa normer, det gör att normerna är annorlunda på internet än i den fysiska verkligheten. Sociala normer har sociala sammanhang som objekt, till exempel regler för hur en ska se ut och hur en ska bete sig. Dessa är svårare att följa och skiftar beroende på vart du befinner dig. Sociala normer är en social konstruktion och följs genom sociala överenskommelser (Baier, Svensson 2009, s.45;46).

Dessa överenskommelser behöver inte följas på internet, det är ingen sanktion som sker om du inte följer normerna. Dels om du väljer att vara anonym kan du undvika dessa normer. Anonymiteten gör att samhället tappar den sociala kontrollen, det finns ingen som kan kontrollera och sanktionera beteenden som anses avvikande, vilket leder till en fortsättning av beteenden som samhället anser är felaktigt. Detta gäller även de rättsliga normerna, om du är anonym är det svårt att anmäla. Det finns inte resurser och tid för att finna personen bakom skärmen, vilket skapar ytterligare trygghet i att bryta mot normerna (Dunkelz 2012, 34;35).

1.6 Rättssociologisk relevans

Rättssociologi är ett ämne som har ett stort fokus på samhällets normer och de rättsliga regler som existerar i samverkan för att visa hur samhället fungerar. En förenklad definition av ämnet rättssociologi är att ämnet hanterar frågor som har att göra med förhållandet mellan rätten och samhället i övrigt (Baier, Svensson 2009, s.23). Ämnet är rättssociologiskt relevant eftersom internet idag, är en stor del av ungas liv.

Internet som arena är en viktig aspekt ur ett rättsociologiskt perspektiv, när samhället förändras som en konsekvens av digitaliseringen ökar vikten av att förstå hur normerna spelar in och varför personer beter sig på ett visst sätt (Mallén 2017, s.17). Rättsociologiskt är det intressant att se varför nätvandrare och chattstöd tror att näthat förekommer och varför, hur ser lagen på situationen? Är det olika normer på internet jämfört med i fysiska verkligheten?

Näthat är ett aktuellt ämne som påverkar många unga. Hur skiljer sig de sociala normerna online på de sociala medierna jämfört med offline i individmöte? De rättsliga normerna kommer ha en central del, för att se om de kan påverka de sociala normerna till det bättre. Vår utgångspunkt kommer vara på hur de sociala normerna ska förändras, och vidare se om det kan leda fram till att det är den rättsliga normen som behöver vara den som förändrar beteendet. Lagen påverkar de sociala normerna, vilket innebär att en lag inte är effektiv om den saknar stöd av de sociala normerna (Svensson, Dahlstrand 2014, s. 6). I denna uppsats ligger ett fokus på hur näthat ser ut på grund av de normer som vi har i samhället och varför det tros vara så. Vilken plats anonymitet har, och om de sociala normerna slås ut på internet eftersom att interaktionen och sanktionerna inte kommer i direkt anslutning till handlingen. Lagen kommer vara en central del, eftersom det är en del av hur näthat kan tacklas och hur det anmäls till rättsväsendet.

1.7 Disposition

Denna uppsats är uppdelad i *inledning, tidigare forskning, teoretiskt ramverk, metod, juridisk översikt, resultat, analys och slutsats*.

I *inledning* beskrivs syfte, frågeställningar, avgränsningar och begreppsdefinition. Följande avsnitt, bakgrund belyser information kring ämnet, bland annat relevanta artiklar. *Tidigare forskning* behandlar tidigare studier som är relevanta för uppsatsen. *Teoretiska ramverket* behandlar det intersektionella perspektivet och neutraliseringstekniker och hur dessa är relevanta och användbara för vår studie. I *metod* förklarar vi de metodologiska överväganden, hur vi gått tillväga och vilka praktiska verktyg som vi använt under studiens gång. I den *juridisk översikt* så tas lagen upp ur ett rättsociologiskt perspektiv och vi tar upp relevant information för vår studie. *Resultat* behandlar de resultat som vi fått genom intervjuerna, hur dessa har gått till, vilka personer som intervjuats och vad som sagts. *Analys och slutsats* binder vi samma

de sex intervjuerna med teori, tidigare forskning och normer, för att kunna analysera vad studien innefattar. I slutsats tar vi upp vad studien har kommit fram till och besvarar frågeställningarna.

1.8 Avgränsningar

I vår uppsats har vi valt att fokusera på respondenter som arbetar som nätvandrare och chattstöd på internet, vi har valt att endast använda oss av respondenter som bor och arbetar i Sverige. Vi använder oss av internationella artiklar för att få bredare information, vi anser att endast använda svenska artiklar, vore att utesluta mycket information som anses relevant för uppsatsens syfte. Tidigare forskning som återfinns i uppsatsen är en blandning av svensk och internationell tidigare forskning, vi ville få med så mycket information om de olika ämnena som möjligt och därför gjordes avgränsningar till sökningar som ansågs relevanta. Vi visar vilka sökningar som gjordes och som valdes ut som relevanta genom ett eget avsnitt under tidigare forskning. Litteraturen som används är relevant för uppsatsen, dels metodböcker som litteratur om ämnet och sådant som rör ämnet. Till exempel om normer, näthat och kriminologiska tillvägagångssätt. Lagen som används för uppsatsen är delvis begränsad eftersom att det inte finns någon specifik lagstiftning om näthat utan generellt används lagen som redan existerar och beroende på vilket brott som begåtts så kommer olika delar ur lagen användas, till exempel förolämpning eller förtal. Vi kommer inte att gå närmare in på lagen än att nämna de olika lagrummen som ofta används, samt göra en mindre utredning kring den förnyade lagstiftningen. Detta eftersom att uppsatsen är av rättssociologisk karaktär och inte juridisk. Det teoretiska ramverket är avgränsat till att vi använder oss av det intersektionella perspektivet och neutraliseringstekniker. Det finns ett flertal teorier som skulle kunna användas i denna studie men vi ansåg att det intersektionella perspektivet och neutraliseringstekniker var mest lämpade för att analysera ämnet och resultaten. Intervjupersonerna har begränsats till sex personer, med tanke på tid och resurser och delvis för att vi ansåg att vi skulle få mycket information av dessa sex personer. Dessa avgränsningar har gjorts genom att använda oss av personer som är nätvandrare och chattstöd. Detta för att få med en detaljrik och så informationsrik data som möjligt.

1.9 Begreppsdefinition

Näthat är ett samlingsbegrepp som används i det vardagliga språket, det finns inget som heter näthat enligt lag och går därför inte heller att anmäla efter något som kallas näthat. När en anmälan sker så anmäls istället diverse olika lagar som till exempel förolämpning och olaga hot. I denna uppsats när vi använder oss av begreppet näthat så menas det med företeelser som sker på internet som anses vara illegalt, men även det som inte dömts kan ses som näthat, beroende på vilken situation personen befinner sig i.

Normer är ett imperativ, något slags normativt som man bör göra. Något som är inlärt och tar till sig och lär sig. Om normen är verksam så utgör den din förmåga att tänka dig in i hur andra människor kan uppfatta ditt beteende. Om du inte vet om hur normerna är så kommer inte normerna vara verksamma.

Under uppsatsens gång kommer vi använda oss av begreppet "*Nätvandrare*", som startade i Sverige 2007 för att möta ett ökat behov av vuxenkontakter på Internet. Ungdomar lever idag sina liv lika mycket på Internet som i skolan, på fritidsgården eller inom idrotten. På nätet umgås de, träffar nya vänner, partners, spelar spel eller diskuterar. Internet är ett forum för både lättsamma aktiviteter och svåra samtal. (Fryshuset 2018). Vidare kommer "*Chattstöd*" användas frekvent och det är en jourhavande kompis som finns tillgänglig för unga under 25 år som behöver stöd anonymt och kan prata av sig och berätta om sina problem.

När vi använder oss av benämningarna *kränkning*, *hot* så syftar uppsatsen till det som står i lagen. Med *den fysiska verkligheten* syftar uppsatsen till den interaktion som sker fysiskt och inte interaktionen som sker bakom en skärm. *Icke binär* är en person som varken känner sig som man eller kvinna, eller som känner sig som båda. Det är en person som inte följer tvåkönsnormen (Ericsson, 2018).

2. Tidigare forskning

Det sociala nätverket har utökats genom att en ny social interaktion tagit plats. Individernas liv online är en förlängning av livet offline, det innebär att sociala medier blivit en väsentlig del av de ungas sociala och emotionella utveckling. Idag går ungefär 90 % unga online varje dag (Byrne, Vessey, Pfeifer 2018). Vid Sun, Fan & Du (2016)

studie rapporterade pojkar i större utsträckning än flickor att de näthatar, vilket visar på att pojkar har större sannolikhet att bli involverade i mobbning än tjejer, både när det gäller direkt mobbning och näthat. Näthatet påminner mycket om det näthat som sker offline med hot och trakasserier (Sun, Fan & Du 2016).

I framväxten av en den digitala värld med elektronik som mobiltelefoner och datorer och tillgängligheten av internet har människan skapat ett forum som tidigare inte existerade. Internet har bidragit till att en global kommunikation är möjlig inom ett par sekunder. I Sverige har majoriteten av alla ungdomar mobiltelefoner, vilket innebär att de kan nyttja internet. Det har resulterat i att den sociala interaktionen fått ett utökat område utöver den fysiska miljön. Ungdomar spenderar mycket tid på sociala medier och internetbaserade spel vilket innebär att internet blivit en betydande del av deras vardag. Flickor använder i större utsträckning sociala medier, bloggar och sidor där en kan lägga upp bilder medan pojkar spelar mer spel och kollar videoklipp (Fridh, Lindström & Rosvall 2015).

Internet har bidragit till både positivitet och negativitet. Den har gett en ny plats för människor att samverka på (Chew, Barlett & Gentile 2016). Den traditionella mobbning som tidigare skett i fysisk miljö med syfte att skapa en maktbalans mellan den som utövar hot och trakasserier och den som blir utsatt har hittat en ny plattform, internet (Fridh, Lindström & Rosvall 2015). Mobbning är ett aggressivt angreppssätt som utförs av en grupp eller person vid upprepade tillfällen mot en person som inte kan försvara sig själv (Barlett & Helmstetter 2017).

2.1 Utsatthet

I en svensk studie av Fridh, Lindström & Rosvall (2015) med 8544 studenter från årskurs nio, visade resultatet att 20 % av flickorna blivit utsatta för näthat det senaste året medan pojkar blivit utsatta 14 %. Flickor är i större utsträckning utsatta, men även pojkar är drabbade (Fridh, Lindström & Rosvall 2015). Mer aktuell forskning visar att det finns ett samband mellan de som får utstå näthat och psykisk ohälsa. Att vara ett offer för näthat kan leda till både kortsiktiga och långsiktiga mentala och fysiska hälsoproblem, som kan resultera i att den akademiska prestationen tar skada (Vaillancourt, Faris & Mishna 2017). I en studie av Låftman, Modin, Östberg (2012) visade resultatet att ungdomar som får utstå näthat är de personer som i större

utsträckning rapporterar mentala och fysiska besvär. Bland de utsatta ökar även självmordsbenägenheten (Låftman et. al 2012). Näthat ökar och är därför ett angeläget problem att ta itu med (Vaillancourt, Faris & Mishna 2017).

Under 2017 skapades en rörelse som demonstrerade mot den maktstruktur och de sexuella trakasserier som män utsatt kvinnor för. Rörelsen kallades för metoo och fick hashtaggen #MeToo. Hashtaggen har blivit ett väletablerat uttryck för debatten och blev snabbt ett globalt fenomen. Den skapades för att uppmärksamma mäns sexuella trakasserier mot kvinnor. Kvinnor från alla möjliga arbetsplatser steg fram och berättade deras personliga historier. I Sverige berättade 500 kvinnliga läkare om sina upplevelser inom sjukvården där de talade om de maktförhållanden mellan manliga och kvinnliga läkare och om de sexuella trakasserier de fått utstå. Hashtaggen var ett uppvaknande världen över och är fortfarande en viktig debatt för att få bort de maktstrukturer som existerar idag (Peters 2018). Traditionell mobbning, det vill säga, den mobbning som sker offline, skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Flickor får utstå mer sexuella trakasserier medan pojkar utsätts för hot. Det har däremot framkommit att nätmobbningen är mer generell och inte beroende på kön. Flickor och pojkar får utstå nätmobbning i samma utsträckning och under liknande former (Stoll & Block 2017).

2.2 Anonymitet

Näthat ökar och en trolig förklaring är att ungdomar använder sig alltmer av sociala medier och tillbringar mer tid online (Lindsay & Krysik, 2012). Lampridis (2015) hävdar att en ökning av näthat kan dessutom bero på den anonymitet en individ kan behålla bakom skärmen. En person kan i obemärkthet skriva olämpliga kommentarer eller dela känsliga bilder av en annan person utan att identifieras på en längre tid, eller aldrig (Lampridis 2015). Det finns ingen exakt förklaring till varför folk väljer att näthata och varför de väljer att vara anonyma, däremot finns det en teori om att personer distanserar sig dissociativt från det som de publicerat, vilket innebär att de avskärmar sig från det de skrivit eller delat (Machacova, Cerna, Sevcikova, Dedkova, Daneback 2013) Däremot tyder forskningen på att de som utövar näthat är med stor sannolikhet även de som utövar traditionell mobbning (Quirk & Campbell 2014).

Tillgängligheten av internet har medfört att mobbare kan välja att trakassera närsomhelst (Chew, Barlett & Gentile 2016). Den mobbning som tidigare skedde på skolgården, kan även fortsätta efter skolan genom sms, chatt eller andra internetbaserade forum. Det har lett till att den som väljer att näthata, kan gömma sig bakom en skärm och behålla en anonymitet (Sun, Fan & Du 2016). En markant skillnad på traditionell mobbning och näthat är att en kommentar eller delning av en bild kan sparas för alltid på internet och kan enkelt spridas (Tibor, Stam 2011).

En studie från Schweiz undersökte vilken mobbning unga tyckte var värst, resultatet visade att unga anser att den värsta typen av mobbning är när det sker anonymt och på internet. Näthat ansågs vara värre än den traditionella mobbning som kan ske på skolgården (Sticca & Perren 2013) Anonym mobbning framkallar känslor som frustration, osäkerhet och rädsla. Anonym mobbning gör att unga känner sig hotade och förnedrade. Rädslan existerar delvis för att dessa meddelanden kan mottas vilken tid som helst och den utsatte är inte endast drabbad i skolan vilket gör att personen känner sig hjälplös och rädd som leder till en högre risk för depression. Det är en anledning till att internetmobbning kan uppfattas som värre än mobbning i den fysiska verkligheten. Den unga personen kan inte komma undan mobbningen på samma sätt som tidigare. En annan anledning som tas upp i studien är att internet som arena har en större spridning vilket gör att den utsatte inte alltid kan ta bort till exempel en bild från svarta tavlan utan den sprids överallt på exempelvis Instagram och Facebook (Sticca, Perren 2013).

I den fysiska verkligheten skapas makt genom både fysiska och psykiska faktorer. På internet finns bara den psykiska aspekten och övertaget kvar. Personerna är anonyma vilket gör att den fysiska kroppen inte längre har ett övertag. Anonymitet skapar en skyddad tillvaro för mobbaren och den utsatte vet inte vem mobbaren är vilket kan leda till osäkerhet och rädsla (Guan, Kanagasundran, Hway, Hui, Mun 2016).

2.3 Lag och normer

Det är viktigt att se skillnader mellan sociala normer och lag. Om lag och norm inte stämmer överens kommer inte lagen att följas. Människor tenderar att följa sociala normer mer än lagen. Ett sådant exempel är fildelning i Sverige, där har inte den

förstärkta lagen mot fildelning gjort någon skillnad bland de sociala normerna och fildelningen är något som fortfarande är accepterat i Sverige. För att personer ska välja att inte fildela behövs det starka sociala normer (Svensson & Larsson 2009).

Rättsväsendet måste även utgå från yttrandefriheten i sin bedömning som är en av Sveriges grundlagar och innebär att svenska medborgare har friheten att uttrycka sig i bild, tal eller skrift. Den innebär däremot inte att svenska medborgare får säga eller skriva vad de vill till en person eller grupp, som exempelvis rasistiska påhopp. Det är även angeläget att diskutera vilket ansvar en tredje part har, eftersom huvudparten av internetanvändarna är under 25 år, om till exempel föräldrar eller skola ska ha större ansvar. En tredje part är exempelvis en blogg som har ett öppet kommentarsfält, den som är ansvarig över bloggen har juridiska skyldigheter att se till att kommentarerna inte bryter mot lagen (Enarsson 2017).

Det existerar en norm på internet mot internetöverträdelser. I en studie från Sverige visar det sig att äldre har en stark existerande norm medan unga inte har lika starka normer. De unga är också mer mottagliga för nya normer än de äldre. Om målet är att förändra normer så ses detta som något bra. Bland unga kvinnor så uttrycker en av fyra att de är bekymrade över personers negativa intryck som de kan få av att se vad som finns om dem online (Dahlstrand, B Wigerfelt & A Wigerfelt 2015).

En interaktion mellan lag och social norm tar tid att framträda på internet. Studien visar också att det finns en misstro mot rättssystemet att effektivt ta hand om ärekränkningar på internet. Internet har utvecklats och att det blivit lättare att publicera information anonymt utan att någon behöver vara ansvarig. Det innebär att internet bidragit till en ökad yttrandefrihet. Det motverkas av olika krav och begränsningar som gör att yttrandefriheten i dag är mindre än hur den var när internet lanserades (Dahlstrand, B Wigerfelt & A Wigerfelt 2015). Med tanke på att internet skapar mycket nya förutsättningar för hur information kan förmedlas och hur vi interagerar med varandra på bland annat sociala medier, har staten bland annat bestämt olika krav som företagen måste följa samt begränsningar för att få kontroll. Detta har i sin tur gjort att man på så sätt kan se att yttrandefriheten har begränsats (Enarsson 2017).

Genom att lära studenter om nätmobbning kan vi förändra deras tankesätt och vidare förändra den sociala normen. Studenter kommer troligen inte vilja acceptera nätmobbning som en social norm och det leder till att de tar ämnet seriöst och vill nå en förändring. Att lära studenterna om nätmobbning och förespråka ett positivt klimat och tankesätt kommer ungdomarna hamna i mindre konflikter på internet. Det är även viktigt att lära studenter att det finns många positiva aspekter med internet, genom att lära sig dessa och att studenterna lär sig att dela personlig information restriktivt så kommer internet vara en hälsosam och lärorik miljö att vara på (Guan, Kanagasundran, Hway, Hui, Mun 2016).

2.2 Litteratursökning

Den informationskälla som var mest användbar för litteratursökningen var Lubsearch, som finns tillgänglig via Lunds universitet. För att hitta relevanta sökord och försöka skapa en snöbollseffekt blev första sökningen cyberbullying AND youth, eftersom fokus i uppsatsen ska vara på näthat och identifiera i vilken utsträckning näthat sker bland ungdomar, samt vilka som utsätter eller blir utsatta för näthat. I sökningen identifierades anonymitet, som visade sig kunna vara en bakomliggande faktor till näthat och det ledde oss vidare till nästa sökning, cyberbullying AND youth AND anonymity. För att kunna besvara de två utvalda teorierna till uppsatsen, intersektionalitet och neutraliseringstekniker och förklara de maktförhållanden som existerar på internet, blev de tre nästkommande sökningarna cyberbullying AND youth AND power imbalance, cyberbullying AND youth AND intersectionality samt cyberbullying AND Youth AND Norms. Utifrån intervjuerna identifierades neuropsykiatriska funktionsvariationer som ADHD och autism, som enligt tre respondenter är den grupp som är mest utsatt. Därför blev nästa sökning cyberbullying AND youth AND ADHD AND autism. Utöver utvalda artiklar har vi använt oss av aktuell media, för att visa att näthat är ett aktuellt samhällsproblem både på individnivå men även samhällsnivå. Vi har dessutom använt oss av relevant kurslitteratur kopplat till ämnet som stöd för den information vi inte kunde identifiera utifrån artiklarna som vi hämtat från Lubsearch.

3. Teoretiskt ramverk

Som teoretiskt ramverk har vi valt att använda oss av det intersektionella perspektivet och neutraliseringstekniker.

3.1 Intersektionalitet

Många forskare är oense om det intersektionella perspektivet och det har att göra med olika utgångspunkter och olika åsikter om hur världen uppfattas.

Intersektionalitet är ett analytiskt perspektiv som uppmärksammar hur relationer mellan överordning och underordning skapas och upprätthålls mellan till exempel kön, etnicitet, klass, sexualitet och funktionsvariationer. I överordning och underordning finns det olika maktrelationer som medför att personer har olika makt beroende på vilken grupp personen tillhör. Det kan leda till diskriminering av olika grupper. Intersektionalitet är en konstruktivistisk teori vilket betyder att verkligheten inte existerar utan är en konstruktion i våra huvuden som är baserade på vår förståelse av verkligheten och hur vi upplever och tolkar den sociala verkligheten. Feministiska teoretiker använder sig av intersektionalitet genom att analysera maktstrukturer i samhället. Maktstrukturer kan uppstå på grund av skillnader som kön, etnicitet och klass, dessa tre exempel är endast konstruktioner i verkligheten som skapar olika dimensioner av makt och existerar endast för att samhället bestämt att det skall vara så. Genus och kön kopplas ofta till den biologiska kroppen, trots att det inte är en självklar konstruktion utan ett resultat av hur vi talar, tänker och ser (Mattson 2011, s.31).

Maktstrukturer är något som påverkar människor dagligen i samhället och det påverkar även beteendet på internet. Intersektionalitet är användbart för att kunna analysera beteenden. Det valda ämnet att analysera är hur nätvandrare och chattstöd uppfattar beteende på internet. Uppsatsens intresse ligger i att analysera på en strukturell nivå och inte endast på en individnivå. Det uppnås genom att vi använder oss av chattstöd och nätvandrare som intervjupersoner istället för enskilda på internet. Detta för att vi anser att dessa två grupper är nyckelpersoner och kan tala för en stor grupp unga. Det kan ses som problematiskt då dessa två grupper kan bli påverkade av sina egna känslor och uppfattningar och inte endast berikar oss med information om hur unga beter sig på internet. Chattstöd och nätvandrare kommer i denna uppsats vara våra

temperaturmätare och nyckelpersoner, för att känna av hur klimatet på internet är för unga personer.

Maktstrukturer gör att vi beter oss efter vilka förväntningar vi har på oss. Maktstrukturer är en integrerad del av samhället och därför tenderar människor att bete sig efter vilka förväntningar som den enskilda individen har, detta gäller även på internet (Mattson 2011, s.32). Det fria valet av att bestämma vad den enskilda individen vill göra är baserat på vilka normer som personen är uppväxt. Även om vi tror att det är ett fritt val att bete sig på ett visst sätt så är det i grunden för att vi lärt oss att bete oss på det sättet (Mattson 2011, s.34). Rättssystemet är en mycket stor uppsättning av rättsliga normer men vi har också en mängd normer i vardagslivet. Alla normer utövar ett inflytande över våra liv och bestämmer hur vi ska bete oss trots att vi inte tror att de gör det. Normer är handlingsanvisningar och personer och grupper. Vilket gör att personer som har stort inflytande över grupper har också det över vilka normer som gäller och det gör att vi beter oss på ett visst sätt (Baier, Svensson 2009, s.93).

Trots att det fria valet existerar så är det i kontexten av de normer som vi lever i idag. Sedan barnsben har vi lärt oss att bete oss efter det biologiska könet och det som anses vara normativt för det könet. Trots det fria valet av handling, tenderar människor att vilja undvika sanktioner, oavsett om denna sanktion är rättslig eller samhällelig. Om du som person får utstå sanktioner för att du beter dig på ett visst sätt som inte anses normativt, ändrar du beteende för att undvika sanktion. Det existerar maktrelationer i samhället som du som person inte har möjlighet att ändra på utan anpassar dig efter. Det ger upphov till att personer även idag behandlas sämre och har mindre makt i vissa rum. Det intersektionella perspektivet glömmer ibland bort att tänka på personer som inte anser sig tillhöra varken det kvinnliga eller manliga könet utan ser sig som icke binära (Roxell, Tiby 2006, s.90;91).

3.2 Neutraliseringstekniker av Sykes och Matza

Frågeställning handlar om näthat som ett fenomen och om näthat har blivit en del av vardagen, om handlingen är normaliserad och om hur det påverkar att personerna kan vara anonyma och om informationen kommer leda oss vidare på om lagen är i behov av förändring.

Sykes och Matza beskriver fem tekniker för att undvika ansvar för en handling och det är dessa vi planerar att använda oss av för att kunna analysera personers beteende på nätet. De beskriver att brottslighet och anomali är möjligt för att individer använder sig av neutraliseringstekniker, vilket leder till att personer tillfälligt kan upphäva den kontroll som normer har över dem (Sarnecki 2016, 240). Neutraliseringstekniker är en neutralisering av brottet och inte en efterhandskonstruktion utan mekanismerna som gör norm och lagöverträdelser möjliga sker samtidigt som brottet eller normöverträdelserna sker (Sarnecki 2016, s.241).

Människor använder enligt Matza och Sykes fem tekniker för att neutralisera samhällsnormerna och dessa är *förnekande av ansvar*, vilket är att individen lägger ansvaret för handlingen utanför sig själv genom till exempel "det är inte mitt fel att hen tar åt sig". *Förnekande av skada*, individen förnekar eller förminskar den skada som normbrottet har, till exempel att det inte gör något eftersom det sker på nätet. *Förnekande av offer* vilket är att individen skyddar sig mot att det finns ett offer i situationen och därför menar på att handlingen är genomförbar, vilket kan vara att det inte existerar ett verkligt offer eftersom att det sker anonymt bakom en dator och personen som kränker kan inte se sitt offer på samma sätt som i verkliga livet. *Fördömandet av dem som fördömer*, personen förskjuter sitt eget ansvar från sina handlingar till de som anklagar dem för dessa brott, ett exempel kan vara att personen förskjuter ansvaret genom att säga att de inte visste bättre eftersom de inte blivit informerade att det var illegalt av polisen. Den sista av neutraliseringsteknikerna är *högre lojaliteter*, individen känner sig förpliktad att göra det, exempelvis då familjen eller gänget gör det och därför bryter mot samhällets normer. Ett exempel kan vara sitt kompisgäng som skriver kränkningar på nätet och individen vill inte vara utanför och gör därför detsamma (Sarnecki 2016, s.240;241).

Neutraliseringstekniker upphäver tillfälligt den kontroll som de etablerade normerna vanligtvis utövar på aktörens beteende (Sarnecki 2016, s.240). Personerna rättfärdigar brottet genom att förbise det moraliska normerna. Till exempel, det är inte lagligt eller moraliskt acceptabelt att hota eller kränka någon på internet men personen väljer att göra det ändå eftersom att det delvis inte märks på grund av personens anonymitet och dels för att personen inte får utstå någon sanktion. Den tvivelaktiga handlingen blir då neutraliserad och ses därför som något som är accepterat och försvarbart (Sarnecki 2016

s.241). Internet skapar en anonymitet vilket gör det enklare för individen att neutralisera sina handlingar. Det saknas sanktioner på beteendet som ofta är en anledning till att personer väljer att inte begå en handling. Vi kan ifrågasätta vad det är som får en individ att faktiskt inte begå ett brott på internet eftersom att det går att göra i skymundan. Det kan vara att personer känner av den norm som råder i samhället och rent moraliskt inte kan acceptera ett beteende eller rädslan för att åka fast trots en liten risk. Det går att jämföra med fildelning, det är något som är accepterat i samhället eftersom att det inte ger sanktioner och det anses inte omoraliskt. Skillnaden är att näthat inte är något som personen vill förknippas med eftersom att det kränker och sårar verkliga individer. En normöverträdelse är genomförbar om personen inte får en sanktion på beteendet och det medför att personer näthatar (Svensson, Larsson 2012)

4. Metod

4.1 Netnografi

Netnografi är en sammanslagning av internet och etnografi, och är främst förknippat med kvalitativa studier som syftar till att förstå social organisering och kulturella uttryck bland användare av sociala medier och se de olika virtuella miljöerna (Mallén 2017, s.15).

Netnografi, om och med internet som forskningsfält, behöver nödvändigtvis inte betyda att forskningen sker på internet, den kan även ske genom intervjuer av personer (Mallén 2017, s.16). Netnografi är att använda internet som forskningsfält och problematisera vad det innebär att forska om internet. Det finns ingen klar gräns mellan samhällsvetenskaplig forskning som bedrivs på internet och övriga studier, utan netnografi används för att forska om internet (Mallén 2017, s.16). Rättssociologin har ett starkt fokus på normer och därför går det även att undersöka internets olika normer och hur det påverkas av digitaliseringen, det är av vikt att förstå hur internets handlingsmönster och samhällsförhållanden förändras även där (Mallén 2017, s.17).

4.2 Tvärvetenskaplig metod

Kvalitativ metod kommer att användas i denna uppsats för att få en djupare förståelse för hur näthat ser ut ur en nätvandrare och chattstöds perspektiv. En kvalitativ forskningsstrategi bygger på ord istället för kvantifiering som i den kvantitativa

forskningen vilket gör valet av en kvalitativ forskningsstrategi mer lämpad för att nå ändamålet vilket är förståelse och djup för hur respondenterna uppfattar och tillskriver ämnet.

Det finns ett flertal anledningar till att använda en kvalitativ forskningsstrategi och det är bland annat att metoden är öppen för flera olika sanningar och möjligheter, det finns möjlighet till flexibilitet i arbetet vilket för oss var en stor anledning till valet av metod (Bryman, 2011, s.340). Vi har gått in med en öppenhet om att få olika svar beroende på den intervjuade personen. Det finns en del baksidor med att använda sig av kvalitativ metod, vilket är att den kan bli mindre representativ men eftersom att utgångspunkten i denna uppsats är att ta reda på vad nätvandrare och chattstöd tycker så anses det inte vara ett problem, det kan dock vara ett problem att vi som forskare inte är helt objektiva utan att vi frågar utifrån det intresse som redan finns och det vi vill få reda på, det gör att resultatet inte blir generaliserbart utan vi kan endast uttala oss om vad dessa nätvandrare och chattstöd tycker. Ett ytterligare problem som uppstått under processens gång är att beskriva tillvägagångssättet, då respondenterna är anonyma och aktiva på nätforum där unga personer beskriver sina känslor, kan vi inte vara helt transparenta. För att följa de etiska kraven kan vi inte avslöja respondenternas identitet och respektera att deras anonymitet. Vi vill inte heller gå ut med vart geografiskt vi har funnit dessa personer som vi använt till intervjun eftersom att det då skulle vara enkelt att ta reda på vilka personer som ställt upp.

4.3 Intervjuer

Inom den kvalitativa metoden kommer urvalsmetoden vara målinriktad, som är en särskild urvalsram för att kunna få tag på de individer som är intressanta och väsentliga för uppsatsens frågeställning. Därför kommer individer som inte använder sig av internet att filtreras bort och på så sätt kan vi avgränsa till en del av populationen för att trovärdigt svar som går att generalisera (Bryman, 2011, s.382).

Vi har valt att använda oss av intervjuer eftersom att de ger en rik insikt i människors upplevelser, åsikter, ambitioner, värderingar, attityder och känslor (May 2013, s.159). För att kunna styra samtalet till en viss del, men samtidigt få in nätvandrare och chattstöds egna analyser har semistrukturerade intervjuer valt att hållas. På detta sätt ges en djupare inblick i den intervjuades åsikter men samtidigt kan samtalet styras till

en viss del. En semistrukturerad intervju är baserad på strukturerade intervjufrågor men som intervjuare kan intervjuguiden frångås för att få en större förståelse och andra sidospår som den intervjuade kan ta upp (May 2013, 162). En semistrukturerad intervju inbjuder till en öppnare konversation än en strukturerad men samtidigt inte en lika öppen som en ostrukturerad, det är en kombination av dessa två intervjusätt och det ansågs lämpligast att använda sig av denna teknik (May 2013, s.163).

Det första steget genomfördes genom en diskussion kring intresse och vad forskningen skulle gå ut på, det fastställdes att näthat skulle analyseras och ses ur en nätvandrars perspektiv och varför de tror att näthat existerar. För att kunna genomföra detta kontaktades personer som arbetat och arbetar som nätvandrare och chattstöd. Valet blev att använda strukturerat urval för att enbart komma i kontakt med personer med den bakgrund (May 2013, s.118).

För att kunna säkerhetsställa urvalet, används en specifik urvalsram vilket är ett stratifierat urval. Första steget är att enbart välja individer som är aktiva eller före detta nätvandrare och chattstöd (May 2013, s.124). På grund av tidsbristen användes personer som kunde tänka sig att ställa upp på intervju utan något mer specificerat urval än att just de kunde och besvarade samtal och mejl. Det vi försökte och uppnådde vara att vi använde oss av tre chattstöd och tre stycken nätvandrare, detta för att få två olika synpunkter från två olika utbildade personer som arbetar på olika plattformar.

För att intervjuerna skulle kunna användas och ge ett tillräckligt rikt och brett material bestämdes det att sex personer behövdes för att uppsatsen skulle kunna genomföras. Till en början mejlade vi till de officiella nätvandrarna som finns på fryshuset.se. De har myntat begreppet nätvandrare och vad det står för. En av deras före detta anställda Helena Meyer är en av Sveriges första nätvandrare och därför var fryshuset av stort intresse. Tyvärr lyckades vi inte få tag på någon respondent från deras verksamhet men de informerade oss om att Meyer numera arbetade hos Friends. Vid kontakt med Friends fick vi information att Meyer inte påbörjat sitt uppdrag hos dem än, men de berättade för oss om att även Svenska kyrkan har nätvandrare idag. Sökandet blev då riktat mot Svenska kyrkan.

För att få en bredare syn på internet och unga, bestämde vi att även använda oss av personer som arbetar med chattstöd. Detta var också en del av vår strategi för att inte bara få personer från samma organisation på intervjuerna. Dels för att få en variation i intervjuerna och materialet som samlas in, och dels för att personerna har utbildat sig på olika sätt, och på så vis få in olika typer av problem och information.

Vi var väl medvetna att intervjuer kunde bli både resurs och tidskrävande, vilket innebar att vi ville hitta respondenter i vår närhet (Bryman 2011, s.344). Efter att ha sökt respondenter på mail, Facebook och via mobil förstod vi att det inte var en enkel uppgift. Sammanlagt mejlades ett informationsbrev ut till 20 personer där vi lyckades få tre respondenter. Tack vare snöbollseffekten gav en av respondenterna oss två namn på nätvandrare som eventuellt kunde ställa upp på en intervju. Vi ringde personerna och de ville gärna ställa upp. En av nätvandrarna gav oss ett tips om en bekant till hen som tidigare arbetat med nätvandring som även hen kunde ställa upp. Slutligen hade uppsatsen sex respondenter som kunde ställa upp på en intervju. Intervjuerna genomfördes genom videomöte på Skype, telefonintervju eller genom en fysisk interaktion där en bestämd plats bokades in för att intervjun skulle kunna hållas anonymt för de som arbetar med chattstöd. Intervjuerna med nätvandrarna skedde via Skype och telefon eftersom de antingen var bosatta på ett avstånd som inte var tids- eller resurseffektivt för oss eller för att de själva hade arbete och mycket att stå i. Till inspelningen användes appen röstmemon som finns på iPhone, den använder enhetens inbyggda mikrofon vid inspelning och vid transkriberingen användes Transcribe+ som finns att hämta på app store. Under intervjuerna skrevs stödanteckningar för att underlätta transkriberingen och dels för att kunna ta in känslor som inte hörs på ljudupptagningen vid senare tillfälle.

Vid transkriberingen valde vi att anonymisera samtliga namn, orter, deras ålder för att försäkra att konfidentialiteten hålls och respondenten hålls skyddad. Efter transkriberingsprocessen raderades samtliga ljudfiler för att inte respondenternas identiteter inte skulle kunna röjas. Transkriberingarna finns tillgängliga för examinator.

4.4 Intervjuguide

Den valda metoden är semistrukturerade intervjuer och därför har en intervjuguide konstruerades som vi sedermera utgått från. Eftersom det förekommer att respondenter

frångår ämnet på grund av missförstånd om den ställda frågan, eller svarar efter ett egenintresse kommer vi använda oss av följdfrågor för att få en så djup och detaljerad information som möjligt (Bryman 2011, s.419;420). I intervjuguiden har två tilläggsfrågor lagts till som var beroende av frågan innan, det är två följdfrågor till “*vet du att det skett en förnyelse av lagen?*”. Kan respondenten inget om lagändringen 2018, så finns det ingen anledning till att diskutera de två frågorna.

Vad anser du att näthat är?

Varför tror du folk väljer att näthata?

Vad tror du anledning bakom näthat är?

Vilka tror du blir mest utsatta? Killar/tjejer/båda?

Tror du att det är olika hat beroende på kön?

De personer som du har varit i kontakt med, har de blivit utsatta på nätet, den fysiska miljön eller både och?

Tror du att det är samma personer som utöver traditionell mobbning som även näthatar?

Var går gränsen mellan illegalt och omoraliskt?

Vad vet du om skyddet dagens lag ger unga på nätet?

Vet du om att det skett en lagförnyelse?

Vad tycker du om den?

Vad är förändringen och vad tycker du om den?

Anser du att skola eller annan organisation har skyldighet att informera barnen om lagen?”

4.5 Etiska övervägande

De forskningsetiska principerna har följts och har fastställts genom att använda oss av Informationskravet där de berörda blir informerade om undersökningens aktuella syfte. Samtyckeskravet innebär är att deltagarna själva får bestämma om de vill delta eller inte, det är därför viktigt att intervjuaren informerar respondenten om arbetets syfte och innehåll. Det är dessutom angeläget att informera respondenten att hen kan avbryta intervjun när som helst och även välja att inte svara på någon/några av frågorna (Bryman 2011, s.131;133, Denscombe 2011, s.197)

Konfidentialitetskravet innebär att alla respondenter försäkras anonymitet och förblir anonyma (Bryman 2011, 131-133). Det är essentiellt att samtliga respondenter lämnar processen i samma tillstånd som vid processens start och inte tar skada på grund av försumlighet från intervjuaren (Denscombe 2011, s.193;195)

Nyttjandekravet innebär att uppgifterna som samlas inte kommer endast att användas för forskningsändamålet (Bryman 2011, s.131;133)

För att informera respondenterna har vi lämnat ut ett informationsblad, där vi försäkrar dem om att de är helt anonyma och att uppgifterna endast kommer att användas till den tänkta uppsatsen, såväl som uppsatsens aktuella syfte och som tidigare nämnts, att det är helt frivilligt och att de får avbryta intervjun eller välja att inte besvara frågor. Detta försäkrades speciellt med tanke på att de intervjuade deltagarna är del av ett nätverk som finns till för att skydda unga. (Bryman 2011, s.131)

De etiska överväganden är till för att skydda respondenterna för att säkerställa att intervjuerna går rätt till. Ett problem i kvalitativ forskning är att i och med att vi tar hänsyn till dessa krav kommer även forskningen att begränsas. Svaren blir riktade efter vad vi letar efter eftersom respondenterna är medvetna om vad vi vill få ut av med intervjun. Det ställningstagande vi tog när vi valde att använda oss av nätvandrare och chattstöd var att det är delvis integritetskränkande mot de individer som respondenterna berättar om, trots att vi eller någon annan inte kan avgöra vilka personer som respondenterna diskuterar om. Vi tog ett ställningstagande att bedöma att det var värt risken eftersom det är en låg sannolikhet att vi som intervjuare ska kunna få reda på vem respondenten berättar om.

Det finns många fördelar med ny kunskap om ett visst område, när det gäller näthat och dess problematik behöver vi använda oss av nyckelpersoner som nätvandrare och chattstöd för att få en fördjupad och komplex bild av internet. Vi anser att det finns fler fördelar än nackdelar att hålla intervjuerna, vi är medvetna om att det kan bli integritetskränkande, men efter ett övervägande ansåg vi att det fanns fler fördelar än nackdelar.

4.6 Analys av metod

För att sedan analysera datan används Denscombes fem steg av analys av kvalitativ forskning, *förberedelse av data*, eftersom vald metod är semistrukturerade intervjuer är det första steget att transkribera intervjuer. Genom detta får vi förhoppningsvis fram olika teman för intervjuerna som vi sedan kan koda om i unika nummer och se om flera personer till exempel uttryckt sig på samma sätt om en viss händelse eller handling (Denscombe 2009, s.371). *Förtrogenhet med data*, betyder att vi kommer att läsa igenom all textdata och bilddata för att fördjupa sig i detaljer av vad som intervjuerna gav och förstå data i dess kontext (Denscombe 2009, s.372). *Tolkning av data så som att utveckla koder, kategorier och begrepp*, är den mer formella tolkningsprocessen och ingriper att koda data, kategorisera dessa koder för att sedan identifiera teman och samband mellan dessa koder och kategorier för att till sist utveckla begrepp och komma fram till generella uttalanden så som om personen upplever nåthet på ett visst sätt eller inte, här kan man finna olika nyckelbegrepp för att underlätta (Denscombe 2009, s.373;375). *Verifiering av data och presentation av data*, forskaren måste bevisa att hans resultat är pålitligt, detta görs genom validitet, tillförlitlighet, generaliserbarhet och objektivitet (Denscombe 2009, s.378;379). Analysprocessen för kvalitativa data är återkommande vilket gör att även om det finns en ordning av de fem stegen kan det vara tvungen att gå tillbaka och göra om eller tillföra något (Denscombe 2009, s.369;370). Som ett sista steg i processen kommer en presentation av den data som anses relevant för uppsatsen att presenteras (Denscombe 2009, s.386).

Dessa steg har följts genom att första steget *förberedelse av data* har intervjuerna transkriberats, samt har anteckningar förts under intervjuernas gång. Vald metod för att analysera teman har varit att se övergripigt vad de intervjuade tycker och om det är en del ämnen som de tog upp utan att det var en fråga direkt ställd från oss. Personerna kommer inte att få ett nummer i uppsatsen trots att de har fått det under förarbetet, detta för att personerna ska hållas så anonyma som möjligt och det inte ska vara möjligt att veta om det är en nätvandrare eller chattstöd som har uttryckt en känsla eller åsikt.

Förtrogenhet med data har följts genom att vi har lyssnat på intervjuerna igen och dels läst transkriberingarna ett flertal gånger.

Tolkning av data så som att utveckla koder, kategorier och begrepp, vi har delat in personer och åsikter i olika nummer. Detta för att kunna se vilka teman vi kunde finna under processen och ett huvudtema är till exempel anonymisering. Detta för att vi ska ta reda på hur de tror att personer upplever näthat eller hur det fungerar. Till exempel hur de upplever lagen, det är ett annat gemensamt tema för de intervjuade personerna, ingen var bekant med lagen.

Verifiering av data och presentation av data, har skett genom att vi har säkerhetsställt validiteten och reliabiliteten, det går också att replikera studien och vi kommer att kunna generalisera en liten del av en population.

Som sista steg i processen har intervjuerna gått igenom igen för att säkerhetsställa att det inte missats viktig information och dels att teman fortfarande återfinns.

4.7 Förförståelse

Vår förförståelse innan påbörjat arbete var mycket liten, vi visste om att det förekom näthat men inte i vilken utsträckning, hur det uppfattades eller hur lagen såg på näthat. Som intervjuare har vi försökt vara så objektiva och neutrala som möjligt, dock är frågorna riktade för att vi ska kunna ta reda på det vi är intresserade av och då blir resultatet delvis riktat. Vi hade dessutom innan intervjuerna hittat information om nätvandrare och tagit reda på hur de arbetar, vilket innebär att frågorna anpassades efter den kunskap vi ackumulerat under sökprocessen. Dock hade vi ingen större kunskap om vad nätvandrarna pratar om och vad ungdomarna berättar för dem, vilket var intressant för arbetets syfte att ta reda på.

Förförståelsen styr vad vi frågar om, hur vi frågar, hur vi tolkar och hör samt hur vi förhåller oss till intervjun är beroende av vårt medvetande och vår förförståelse. Intervjuer sker genom en interaktion och vad som uppfattades av intervjun, hur det sades och hur det uppfattades är en del av den process som vi som intervjuare och respondenten går genom och det styrs av vår förförståelse. Som forskare finns inte objektivitet eftersom att intervjuerna konstrueras och produceras och är inget som bara finns där och väntar på att bli upptäckt och insamlad (Tiby, Roxell 2006, s.60).

4.8 Validitet

Forskaren har säkerhetsställt att denne har mätt det den avser att mäta och inget annat. Det är viktigt att forskaren observerat och identifierat det denne vill identifiera. Forskaren bör redogöra för sitt systematiska arbete för att kunna säkerhetsställa trovärdigheten. Detta för att underlätta för läsaren som okomplicerat ska kunna följa arbetets process och tillvägagångssätt.

Intern validitet innebär en utförlig redogörelse av förförståelse, datainsamling, urval och analysprocessen (Bryman 2008, s.160). Detta har följts genom en beskrivning om hur vi har gått tillväga och vad vi hade för information, denna information går att hitta under de olika avsnitten i uppsatsen.

Validitet används inte lika frekvent i kvalitativ forskning eftersom det inte är något speciellt vi avser att mäta utan attityder, känslor och beteenden. Vilket är svårt att kvantifiera och leder till att det är svårt att säga att en kvalitativ metod har en hög validitet (Tiby, Roxell 2006, s.159)

4.9 Reliabilitet

Reliabilitet är frågor som rör måttens och mätningen pålitlighet (Bryman 2011, s.161). Reliabilitet anses vara en del av kvalitativ forskning men det är inte det som är mest intressant för en kvalitativ forskare då mätningarna inte är det relevanta i denna typ av forskningsmetod (Bryman 2011, s.351). Denna studie är av beskrivande natur och har endast sex personers upplevelser att analysera så är den relativt enkel att replikera. Det finns inga större sociala anledningar till att det inte skulle kunna gå att replikera studien igen med personer med samma bakgrund dock kan resultatet skifta över tid beroende på vilka som intervjuas. Studien har hög extern validitet (Bryman 2011, s.352). Dock kommer studien inte vara helt generaliserbart, då vi endast använder oss av sex analyspersoner, vi anser dock att studiens resultat och analys kommer ha betydelse för framtida forskning.

När attityder, beteenden eller egenskaper studeras hos personer, kan de ge upphov till slumpmässiga och systematiska fel. Till exempel att en enkätundersökning görs ett flertal gånger med för kort intervall, det kan leda till att det som undersökts inte har förändrats över tid. Sker undersökningarna i nära anslutning till varandra rent

tidsmässigt så kommer resultatet ha en hög reliabilitet men inte en tillförlitlig (Tiby, Roxell 2006, s.157).

4.10 Bortfall

Vi förstod från processens början att ett bortfall var att förväntas. Innan sökprocessen efter deltagare påbörjats, hade vi beslutat att sex respondenter var ett rimligt antal och beslutade därför att kontakta 20 potentiella respondenter för eventuella bortfall, eller avhopp. Det var ett lämpligt urval och vi lyckades hitta sex respondenter som kunde ställa upp och efter utvärderingen av intervjuerna kunde vi konstatera att respondenterna bidragit med tillräcklig information för uppsatsen.

5. Juridisk översikt

Näthat är ingen juridisk term utan ett samlingsbegrepp och kan handla om olika typer av brott. Det kan kallas näthat, internettrakasserier eller nätmobbning.

Idag finns det enligt lag ingen specifik lag som är specialiserad för precis näthat, utan ett flertal lagar är applicerbara beroende på vilken kränkning, hot eller trakasserier som skett. Det finns inga särskilda bestämmelser för hot på internet utan gärningar som förmedlas via en dator eller en mobiltelefon döms som att det skulle ha skett i den fysiska verkligheten (Sackemark, Schultz 2015, s.45). Det speciella med internet som arena är att information tenderar att få väldigt stor spridning, till exempel om en bild delas går det extremt mycket snabbare på internet än om det skulle jämföras med den tid det tar att gå runt och visa en bild på till exempel en skolgård (Polisen 2018).

Brott som olaga hot, ofredande, förolämpning, förtal, kränkande fotografering, hets mot folkgrupp, brott mot personuppgiftslagen och sexuellt ofredande är brott som bland annat sker på internet (Polisen 2018). Det uppstår en problematik då allt inte ska utredas eftersom att yttrandefriheten går före, till exempel förtal och förolämpning är brott som kan gå under yttrandefrihet vilket gör att det är svårt att döma och rubricera som brott. Det är många unga som rör sig på internet och om personen är under 15 år kommer det inte leda till förundersökning. Det betyder att även om något olagligt har skett så behöver det inte leda vidare till åtal. År 2014 gjordes en lagändring som ger utökade möjligheter att väcka allmänt åtal för förtal och förolämpning (Polisen 2018).

Under 2018 och 2019 ska lagen förändras för att stärka skyddet på nätet, framförallt skydda kvinnor som är den mest utsatta gruppen för kränkningar och spridning av integritetskränkande bilder på internet idag. Den utvärderade och nya lagen började gälla den 1 januari 2018 och lagen har moderniserat och förstärkts. Ett nytt brott som tillagts är ”brott mot olaga integritetsintrång” som gör det straffbart att göra intrång och sprida integritetskänsliga bilder eller andra uppgifter. För den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla, till exempel Twitter, utvidgas att ta ansvar och har en skyldighet till att ta bort vissa meddelanden från tjänsten till att även gälla meddelanden vars innehåll uppenbart är olaga hot och olaga integritetsintrång (Regeringen 2017). Detta kallas tredjepartsansvar (Enarsson 2017, s.370)

När vi la ner en undersökning kring den nya lagen som har fått stor uppståndelse i media så har vi kommit fram till att det tyvärr inte har skett en stor förändring. Utan det är en paragraf som har förändrats och inte speciellt mycket. Det finns alltså inget större skydd än tidigare år, trots att regeringen gått ut med att det behövs en förändring för ett starkare skydd på internet. Idag är det få som fälls på grund av “näthat” eftersom att det sker anonymt, det är svårt att bevisa att det finns uppsåt och utan uppsåt kan inte en person bli dömd.

6. Resultat

I detta kapitel kommer den insamlade empirin i form av intervjuer med personer som är verksamma och har varit verksamma som stöd på internet för unga och även nätvandrare.

6.1 Informationskrav

Hur vi informerade respondenterna med alla informationskrav.

Hej och välkommen till denna intervju,

Vi ska skriva en kandidat i rättssociologi och uppsatsen kommer ha ett fokus på näthat. Din roll som respondent är viktig för oss, vilket innebär att vi vill se till att intervjun följs på ett korrekt sätt och att du som respondent är medveten om att intervjun är anonym, kan välja att inte svara på en fråga eller avsluta intervjun när som helst. Det innebär att vi kommer följa de etiska kraven, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet, nyttjandekravet samt informationskravet. Har du några invändningar innan vi påbörjar

intervjun, säg gärna till nu, eller om du känner dig obekvämt under intervjun ber vi dig säga till, så avbryter vi intervjun.

6.2 Deltagare

De deltagare som involveras i denna uppsats har alla utbildning för att kunna delta i respektive verksamheter. Utbildningarna har skett internt och är en obligatorisk del för både nätvandrarna och för de som arbetar med chattstöd. Vi har valt att använda oss av tre nätvandrare och tre personer som arbetar med chattstöd på internet. På grund av sekretess kan vi inte gå ut med vilken organisation som står bakom personerna som arbetar med chattstöd. Nätvandrarna har vi kommit i kontakt med genom ett tips från fryshuset som berättade att Svenska kyrkan har verksamma nätvandrare. Efter att ha kontaktat Svenska kyrkans växel fick vi ett namn på en kontaktperson som var ansvarig över deras nätvandrare och på så sätt var en snöbollseffekt igång, och vi fick kontaktuppgifter på flera nätvandrare. Samtliga respondenter har gett oss ett godkännande för att skriva denna uppsats baserat på deras berättelser och känslor. Under intervjuerna diskuterades, hur de ser på näthat, vem som är mest utsatt och hur lagen ser ut. Nedanför kommer insamlad data från intervjuerna att tas upp och diskuteras och presenteras genom att visa på olika teman som vi identifierat i de olika intervjuerna.

6.3 Intervjuer

Intervjuplanen är uppdelad i tre olika delar, en juridisk, en personlig och en allmän del om näthat. Valet av att dela in den i tre delar var för att respondenten först skulle kunna berätta sin personliga uppfattning om internet och näthat för att sedan gå in på en allmän del där respondenterna fick svara på frågor som berört dem under tiden då de varit aktiva nätvandrare eller chattstöd för att till sist avsluta med en juridisk del som innefattar frågor som berörde deras kunskap om lagen och vad de ansåg vara moraliskt och gränsen till illegalt. Denna strategi var noga förberedd för att intervjuerna skulle följa en röd tråd. Respondenterna blev informerade om intervjuplanen innan start, dock fick de ingen information angående frågorna. Syftet med att informera om intervjuplanen var för att underlätta för respondenterna hur intervjun skulle genomföras.

Vi var väl medvetna att intervjuer kunde bli både resurs och tidskrävande, vilket innebar att vi ville hitta respondenter i vår närhet (Bryman 2011, s.344) Efter att ha sökt efter respondenter på mail, Facebook och via mobil förstod vi att det inte var en enkel uppgift. Vi lyckades hitta tre respondenter inom en rimlig radie, men det var inte tillräckligt då vi behövde sammanlagt sex respondenter för uppsatsen. Vi beslöt oss därför att förflytta oss geografiskt i sökandet efter respondenter genom att söka på en nationell nivå. Det var ett strategiskt beslut då vi lyckades hitta ytterligare tre respondenter. Respondenterna som identifierades i vår närhet kunde intervjuas genom fysisk interaktion medan de som var bosatta på en geografisk plats som inte var möjlig för oss tidsmässigt att ta oss till, fick ske genom videomöte på Skype eller mobiltelefon. Ett vanligt problem som uppstår vid valet av intervjuer är kostnaden. Vi lyckades undvika denna kostnad genom att använda oss av Skype.

Valet att använda intervjuer gav en möjlighet för oss som intervjuare att vara flexibla under frågeprocessen. Det innebar att om en ställd fråga inte fick det svar som förväntades, kunde vi använda oss av kompletterande frågor för att få svar på frågan. Det var väsentligt att ha följdfrågor för att få det resultat utav respondenterna som vi sökte. Däremot var det inte möjligt att få svar på alla frågor på grund av att respondenten inte ville svara på frågan eller inte hade tillräckligt med kunskap för att kunna besvara den ställda frågan. Vi kunde även identifiera kroppsspråk i form av nervositet eller självförtroende. Vi var väl medvetna om att respondenterna kunde ge socialt accepterade svar på känsliga frågor på grund av rädsla för politisk inkorrekthet och därför ge oss svar som vi ville ha (Roxell, Tiby 2006, s.24). Vid inledningen av intervjuerna presenteras ämnet och vilka skyldigheter vi som intervjuare hade gentemot respondenterna, där introducerades de etiska kraven, samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet och att respondenten fick avsluta intervjun när som helst.

6.4 Presentation av respondenter

Vi har använt oss av tre chattstöd och tre nätvandrare. Våra tre chattstöd studerar eller har studerat. Eftersom chattstöden vill hålla sig anonyma, kommer vi inte ta upp vilket chattstöd som sagt vad, för att undvika att personliga anekdoter återkopplas till en specifik person. Två av respondenterna som har en bakgrund som chattstöd arbetar idag inom samhällsplanering medan den tredje studerar personalvetarprogrammet. Det vi

uppfattade av intervjuerna var att två av chattstöden var nervösa och visste inte riktigt om svaren var tillräckliga. En av respondenterna från chattstöd hade tidigare hållit i egna intervjuer och förklarade att hen inte nervös, tack vare det. Det gemensamma för nätvandrarna var att alla arbetar inom Svenska kyrkan och som diakoner. Vilket gör att en del i deras arbete var att nätvandera och informera om internet. Chattstöden arbetar inte heltid som chattstöd utan gör det som volontärarbete på fritiden. Det kan vara en anledning till att chattstöden uppfattades som mer nervösa än nätvandrarna. De tre nätvandrarna kunde vi tyvärr inte träffa personligen utan dessa intervjuades via ett videomöte över Skype och över telefon, vilket gjorde det svårare för oss som intervjuare att avgöra uttryck och gester. Chattstöderna hade vi möjlighet att möta upp då de rent geografiskt och tidsmässigt hade möjlighet.

Det var en markant skillnad vid nervositet och hur väl frågorna besvarades mellan nätvandrare och chattstöd. Nätvandrarna hade ett bättre självförtroende och tydligt formulerade svar jämfört med chattstöd. En trolig förklaring till detta är att nätvandrarna har bakgrund som diakoner inom Svenska kyrkan, där de arbetar med kyrkans sociala arbete inom samtalsgrupper, eller annan kommunikation med mycket personkontakt. Dessutom måste de ha en utbildning på minst 180 högskolepoäng inom lämpliga områden som exempelvis, sjuksköterska eller socionom (Svenska Kyrkan 2018). Respondenterna som arbetar som chattstöd är antingen studenter eller har studerat nyligen, diakonerna är antingen äldre och har en längre arbetslivserfarenhet, där deras arbetsuppgifter involverar personkontakt och samtal vilket kan vara en anledning till deras självsäkerhet i intervjuerna. När det gäller det generella resultatet utifrån intervjuerna var nätvandrarnas berättelser mindre personliga jämfört med chattstöds.

När resultaten presenteras kommer vi att använda oss av nätvandrare A, B, C och chattstöd A, B och C för att det ska bli tydligt vilka personer som säger vad och även för att se om det finns gemensamma teman eller åsikter beroende på vilken bakgrund personen har.

6.5 Lagens syfte och skydd

Gemensamt för alla sex respondenter är att ingen av dem hade fullständig vetskap om lagens skydd, innebörd och syfte. Ingen av respondenterna visste heller om den förändring av lagen som tillträdde 2018.

Vi ställde en fråga angående “Var går gränsen mellan illegalt och omoraliskt?” En nätvandrare besvarade genom att säga “Man kan vara ett riktigt svin, utan att bryta mot lagen, typ, det är inte okej bara för att man inte bryter mot lagen. Det finns ju, nä men jag vet ju, det handlar om det här, man får skriva väldigt elaka saker, man kan säga att du är ful och äcklig, tror till och med att man får säga, du borde inte få leva, eller såna saker, utan att bryta mot lagen. Det finns hur mycket som helst som man kan göra utan att bryta mot lagen. Lagen räcker inte som ett rättesnöre.”. Citat visar en kunskapsbrist som idag existerar om lagen syfte och innehåll.

En annan nätvandrare berättade om en händelse i hens liv när två barn i hens närhet skickade så kallade “dickpics” till personer i barnens kompiskrets och de beskrev det som en rolig grej och att alla gjorde detta. Respondenten berättade, “Vi tog upp det i diskussion, att det är en sexuell kränkning, det vet inte alla barn om.” Hen ifrågasatte detta beteende och då hade barnen förklarat att om de fick en obehaglig bild så som en “dickpic” så bytte de endast chattgrupp så ansåg de att problemet var löst. Samma respondent tog även om upp tolkningsutrymmet eftersom att en bild kanske är okej för en person men inte för en annan. Hen visste dock inte om vad som var lagligt och vad som inte var utan diskuterade endast känslorna kring detta. Respondenten berättade även om att hen inte trodde att det var olagligt att säga “din jävla fitta”, till någon, utan menade att det endast var omoraliskt.

Nätvandrare A och B fick frågan “Anser du att skola eller annan organisation har skyldighet att informera barnen om lagen?”. Båda respondenterna ansåg att både föräldrar och skola bör ha mer kunskap om vad som är lagligt och inte på internet för att kunna informera barnen.

Chattstöd B berättade att i stödchatten fanns en uppfattning av att det inte var någon idé att anmäla eftersom att det inte leder något vart. Respondenten ansåg även att polisen borde vara mer aktiv på internet och finnas där, hen beskriver det som ett problem att de mest finns i den fysiska miljön. Respondenten berättade om en personlig händelse där hen hade anmält någon som hade varit med om en identitetsstöld och anmält, men anmälan hade då inte hellre lett någonvart, vilket hade förstärkts hens uppfattningar om att det inte finns någon större idé att anmäla. Hen skrev, “Jag hade en dejtingapp innan, när jag var singel, en app som tinder,, och så var det någon som kapade mig, när jag gick in i

ett förhållande, som tydligen hatade mig, eller var svartsjuk, förälskad jag vet inte och det höll typ på jättelänge, typ i, det håller fortfarande på till och från att detta kontot dyker upp. Han skriver med mitt namn och min bild, det är ett troll kan man säga, och utnyttjar och förstör min bild i. Det är många som hör av sig och jag har polisanmält, men de kan inte göra något.”. Det är svårt att anmäla, det leder ingen vart, personen ifråga är vuxen och om hen inte väljer att anmäla varför skulle då en ung person anmäla.

Chattstöd C berättade om att hen aldrig har uppmanat någon till att anmäla, trots att hen anser att en händelse är anmälningsbart. Anledningen är att när man är i yngre tonåren har man svårt att ta kontakt med myndigheter eftersom att det saknas information.

Nätvandrare C berättade att hen ansåg att det var viktigt att finnas på nätet för unga eftersom det är ett stort problem och inte vågar anmäla eftersom det ofta inte leder någonstans, och då finns Svenska kyrkans nätvandrare där som stöd ifall rättssystemet inte fungerar.

När Chattstöd A fick frågan, “Varför tror du folk väljer att näthata”? Svarade hen att de är osäkra och uttråkade, och att de inte har mycket att glädjas över och tar ut det över andra genom att roas på andras bekostnad medan Chattstöd B menade att det är anonymiteten som får personer att näthata, eftersom de kan skriva elaka kommenterar utan att bli påkomna. ”Det är enklare att hata över internet, eftersom man är anonym, man sitter trygg bakom sin dator. Jag tror inte man förstår att det är en fysisk människa, att det blir en slags psykologiskt grej där man skriver en text på en datorskärm, men det träffar fortfarande lika hårt av den människa som läser det.”

Vid frågan “Vad vet du om skyddet som dagens lag ger unga på nätet? Svarade nätvandrare B, Jag vet att den inte var tillräcklig, någon hade filmat sin före detta flickvän, och filmat när hon hade sex med sin nya kille och skickat det som julkort till hennes familj och släkt och så, och vänner, men då var det inte ett problem enligt lagen, eftersom det ansågs inte vara fel av henne att ha sex med en person som hon var tillsammans med, det var problemet med den gamla lagen, jag har för mig att han blev friad, det skulle i alla fall illustrera problemet med den gamla lagen. Därför att hon, det framstår inte som att hon gjort något fel, därför var det inget problem enligt den gamla lagen, eftersom det inte anses som något negativt att ha sex med sin pojkvän, därför räknas det inte som att han spridit något, förtal heter det ju.” Detta visar också på en existerande kunskapsbrist om lagen och dess föränderliga karaktär.

6.6 Uppfattningar om näthat

Samtliga respondenter fick frågan om de tror att det finns en skillnad beroende på kön angående hur mycket näthat en person får utstå, det fanns även alternativ att berätta om annan faktor såsom annan identitet eller annat låg bakom mer utsatthet. Samtliga respondenter sa till en början flickor, men efter lite betänketid ändrade de uppfattning och sa att även pojkar fick utstå mycket hat. Nätvandrare A, B och C samt Chattstöd A tog även upp att annan person var den som blev mest utsatt. Nätvandrare A, B och C menade att det är personer med olika neuropsykiatriska funktionsvariationer är de som både utsätter och blir utsatta i störst utsträckning för näthat medan Chattstöd A tog upp att personer med annan identitet, som inte identifierar sig som man eller kvinna, är mest utsatta. Nätvandrare A, B och C beskrev att ungdomar med neuropsykiatriska funktionsvariationer spenderar mer tid på internet och har svårt att bedöma de olika sociala koderna som existerar online vilket leder till att de hamnar i kontroverser med andra aktiva på internet. Dessa personer är enligt Nätvandrarna A, B och C både mer utsatta för näthat men är även de som näthatar i högsta grad.

Samtliga respondenter tror att anledningen till mobbning på internet är osäkerhet, dålig självkänsla och anonymitet. Respondenterna berättade ingående hur de ansåg att anonymiteten var en del av problemet, de hade dock ingen lösning på hur problemet skulle kunna lösas. Anonymiteten ansågs vara ett problem eftersom de som vill hålla sig i obemärkthet kan göra det genom att gömma sig bakom en skärm och att de inte ser personen på andra sidan, vilket kan göra att de inte uppfattar att näthatet kan skada andra personer.

“Det är mycket lättare att uttrycka näthat när man inte behöver stå för det. Det är fejt, men så är det”. Vilket vi har noterat är en allmän uppfattning utifrån intervjuerna.

”Tror du att det är samma personer som utöver traditionell mobbning som även näthatar?” var en av frågorna som respondenterna fick. Nätvandrare C ansåg att de som utövar den traditionella mobbningen är troligtvis samma personer som även utövar näthat, men trodde även att det fanns personer som näthatar endast på internet eftersom att det sker anonymt. Respondenten trodde dessutom att en anledning kan vara att de som näthatar vågar stå på sig på internet, vilket de troligtvis inte vågar i den fysiska verkligheten.

När respondenterna fick frågan om de noterat någon skillnad på före och efter metoo, när det gäller antalet personer som kontaktat dem, om det var fler flickor, pojkar eller andra som kontaktat dem svarade de att de inte lagt märke till någon större skillnad. Chattstöd C svarade däremot att fler flickor kontaktat dem på senare tid och menar på att metoo kan vara en anledning, men hävdade samtidigt att det inte behöver vara metoo som är orsaken till att fler flickor kontaktat dem, utan att det lika gärna kan ha varit slumpen.

Samtliga respondenter ansåg att flickor får utstå sexuella trakasserier i större utsträckning än vad pojkar får och de hävdar dessutom att det är pojkar som utsätter flickor för de sexuella trakasserierna. Pojkar kan dock enligt Nätvandrare A och C samt chattstöd B vara elakare mot varandra, där Chattstöd B menar att pojkar kan exempelvis hota om våld. Nätvandrare A, B och C samt Chattstöd A och C ansåg att tjejer snarare kommenterar varandras utseende, där Chattstöd A nämnde att de till exempel kommenterar "du är tjock" på en bild som de lagt upp på exempelvis Instagram. Hen antog dessutom att det är tjejer som lägger ut fler bilder, och att de lägger ut mer naket än vad killar gör.

6.7 Sammanfattning resultat

Det finns en bristfällig syn på lagen och den koll som finns på lagen är att den är för svag och därför väljer inte personer att anmäla. Många av respondenterna tog upp anonymitet som ett stort problem och att det är en stor anledning till att unga näthatar. Det verkar också finnas en konsensus gällande vilket kön som är mest utsatt. Det som vi tidigare inte identifierat var att personer med neuropsykiatriska variationsstörningar är de som utsätter och utsätts mest för näthat, vilket kan bero på deras bristande förmåga att uppfatta vissa sociala kontext på grund av den funktionsnedsättning de har.

Det vi noterade under intervjuernas gång var att chattstöd och nätvandrare förde sig och behandlade de ställda frågorna på olika sätt. Nätvandrarna var sakliga i sina svar och vi fick känslan av att utbildningen delvis låg till grund för dessa svar. Chattstöden har fått utbildning kring ämnet och hur de ska bete sig men svaren var mer personliga och inte lika utförliga. En anledning kan vara att vi kunde möta upp chattstöden för en personlig intervju. På grund av geografiska förhinder och tid så kunde vi tyvärr inte möta upp

nätvandrarna. Det finns skillnader mellan nätvandrarna och chattstöden mellan grupperna. Det finns även likheter och dessa har behandlats i avsnittet ovan.

Vi gick in med ganska liten kunskap om vad chattstöd och nätvandrare arbetar med och även gällande deras kunskap och information. Vi visste lite om vad de olika verksamheterna stod för och hur de arbetade, men inte mer än så.

7. Analys och slutsats

I detta kapitel kommer teori, empiri, tidigare forskning och intervjuerna att diskuteras och analyseras.

Det vi kommit fram till genom att hålla intervjuerna är att det inte finns en särskilt stor kunskap om lagen som existerar. Vi ifrågasätter hur unga ska förstå lagens skydd om inte ens vuxna personer med utbildning vet vad som är lagligt och vad som inte är. Att näthat fortsätter ser vi inte som något konstigt eftersom att mobbning även sker i den fysiska miljön, det gör det bara enklare att det sker även på internet då anonymiteten är en stor del av varför personer väljer att näthata. Nätvandrarna och stödchatten har visat att de tror att en stor del av anledningen till att näthat finns är för att personer är anonyma. Dels också eftersom att polis inte heller finns tillgänglig på internet på samma sätt som i verkligheten. Dels för att det är svårare att fälla och ta fram personer som är anonyma med tanke på diverse falska profiler, där personer utger sig för att vara någon de inte är men också för att unga faktiskt inte vet att det är olagligt att kränka och hota även på internet, även om det inte sker i den fysiska verkligheten.

När vi analyserar lagen så inser vi själva att den är svår att förstå, även för dem med juridisk bakgrund. Hur ska då personer som inte är utbildade kunna förstå lagen och hur ska den vara lätt tillgänglig för personer som är unga och i behov av skydd, hur ska de kunna veta om att det finns en anledning till att anmäla trots att det kanske inte leder någonstans eller om det leder någonstans. Både för statistiken och om samma person upprepar hoten eller kränkningarna mot annan person eller denne person så finns bevis tillgängligt och denne person kan då bli dömd.

Det som har framkommit är att ungdomar beter sig på ett visst sätt på internet, även efter normer som existerar i samhället, men som också existerar på internet. Dessa

normer existerar för att i grunden är allt det vi baserar vår verklighet endast en konstruktion som personer med makt har bestämt. Makten har länge legat på männen, och kvinnor har då blivit en utsatt grupp, det avspeglar sig även på internet trots att samhället idag är mer jämlikt. En annan maktaspekt som respondenterna tog upp var att personer med neuropsykiatriska funktionsvariationer är extra utsatta är något som vi inte reflekterat över tidigare och anser att det är en mycket intressant reflektion. Detta kan kopplas till vilken maktposition i samhället vi får tack vare de olika normerna i samhället. Det är viktigt att vara normativ för att inte utstå hat, om du inte är normativ så finns det en större risk att du inte beter dig efter normerna och därför inte heller passar in och blir utsatt för en sanktion, i det här fallet mobbning. Trots att denna sortens sanktion inte bör ske mot någon eftersom att det inte finns något fel i att inte vara normativ så tenderar samhället att straffa personer som inte ligger i rätt mall. Ett sätt att fly det normativa är att använda sig av parallella världar. Om du separerar jaget från personen som existerar på internet från den person som är i den fysiska verkligheten så kan du undkomma normerna. Genom att du inte ser personen, du interagerar inte med personen, du får inte ett direkt svar på det du säger vilket medför att hämningar släpper. Du kan bryta normen utan att en sanktion sker, därför är normen på internet inte lika stark. Personen neutraliserar beteendet vilket gör normöverträdelsen möjlig. Anonymitet främjar att personer kan skapa sig två världar och därför neutralisera det normbrytande beteendet.

Anonymitet ses som en del av problemet med internet, enligt våra intervjuade och även tidigare forskning så är anonymitet den största anledningen till att personer vågar hota och kränka personer online. Det är ingen fysisk person som syns, det är möjligt att skapa konton där du inte uppger ditt eget namn och vara helt anonym och därmed inte behöva ta en sanktion för ett beteende som både går mot sociala normer såsom rättsliga normer. Samtidigt finns lagen för att skydda den personliga integriteten, det är viktigt att kunna förbli anonym men samtidigt inte kunna "nättrolla" personer. De rättsliga normerna anses som svaga på internet eftersom att de inte följs på samma sätt som i den fysiska verkligheten, ett exempel är fildelning. Det är något som ständigt sker även fast det är olagligt, det är en indikation på att om inte personer blir dömda för ett brott så anses det heller inte vara ett brott. Nätkränkningar och hot är något som sällan leder fram till en dom. När du är anonym så neutraliserar du brottet som begås eftersom att anonymiteten gör att sanktionen inte längre finns. Det enda som finns är den moraliska

norm, en norm som hänvisar direkt till andra människor som gör att du inte gör en normöverträdelse (Baier, Svensson 2015, s.85). Det logiska är att normen är tillräckligt stark att den befinner sig på internet trots att det inte finns några direkta sanktioner, men eftersom att normerna delvis bryts av en stor del personer som rör sig på internet, är det fortfarande inte en tillräckligt stark norm. Det är något som går att jämföras med den fysiska verkligheten, där det också finns personer som begår brott trots att normen och samhället ger direkta sanktioner, till exempel sanktioner genom att vänner och familj tar avstånd eller att rättsväsendet bötfäller eller ger fängelse. Ett exempel kan vara fortkörning, där många anser att det inte är olagligt att köra för fort förrän en olycka inträffat. Det skulle kunna jämföras med när någon tar sitt liv i samband med att personen fått utstå näthat, i vissa fall är det först då som problemet tas på allvar.

Vi identifierade normer genom öppna samtal med nätvandrare och chattstöd. För att kunna definiera olika normer, har vi använt oss av boken, Om normer av Baier, Svensson (2015). På grund av bristande kunskap om normer och innebörden av normer fick vi som intervjuare identifiera normer utifrån samtalen.

Utifrån nätvandrarna och chattstödens perspektiv är näthat ett normbrytande beteende som i grund och botten handlar om feighet och avundsjuka. Vi identifierade att könsnormerna samverkar ungefär på samma sätt som i den fysiska världen där killar får utstå mer hot jämfört med flickor, medan flickor är mer utsatta sexuella trakasserier. När det gäller den grupp som avviker mest utifrån ett normbrytande perspektiv, är det personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, ADHD eller autism, eftersom de har svårt att koppla de sociala koderna och därför bryter mot den sociala normen på grund av oförmågan att uppfatta vissa koder. Det är även den grupp som får utstå mest näthat. När det gäller sociala och rättsliga normer menade respondenterna att den rättsliga kunskapen bland unga är bristande, vilket innebär att vissa sociala normer som egentligen är normbrytande, inte uppfattas som normbrytande av unga på internet.

Anonymitet tas upp som ett problem enligt nätvandrare och chattstöd eftersom de har ger en möjlighet till att hålla sig obemärkt. Personerna som utövar näthat är fega enligt nätvandrare och chattstöd. Nätvandrarna vågar troligen inte göra det i fysiska världen men vågar bakom en skärm. Detta troligen för att normerna håller tillbaka personen i den fysiska världen, vilket den inte gör online. De direkta sanktionerna kommer

antingen sent, inte direkt, eller inte alls. Utan att se personen bakom skärmen, ser du heller inte vilken konsekvens ditt handlande får. Anonymitet ger också en positivitet för att personer som känner sig utanför kan hitta ett "samhälle" att knyta an till på internet.

7.1 Vidare forskning

Det är ett högst relevant ämne att forska vidare på, oavsett om en väljer att använda sig av externa vuxna eller om man använder sig av unga. Valet av externa vuxna i denna uppsats blev för att vi ville få med flera åsikter och känslor än att endast använda oss av sex ungdomar. Vi är dock medvetna om att dessa nätvandrare och chattstöd finns för personer som har blivit utsatta och dels söker efter problem på internet och därför finns det en risk för att resultatet blir riktat åt ett negativt håll med internet. För att få en generell bild av vad unga tycker genom människor som arbetar med unga. Problematiskt dock är att personerna har fått viss utbildning kring ämnet och kanske inte är helt objektiva i sina svar utan tar även sina egna tankar och funderingar, inte bara hur de anser att de unga har betett sig på chattforum och internet.

7.2 Avslutande kommentar

Vi har fått fram mycket information genom att använda oss av chattstöd, nätvandrare, teoretiskt ramverk och tidigare forskning. Vi gick in med insikten om att vi skulle lära oss om ämnet och att vi antagligen skulle få några överraskningar på vägen. Vår främsta informationskälla var nätvandrare och chattstöd och deras perspektiv på näthat. De utvalda respondenterna är våra nyckelpersoner och har betytt mycket för oss under uppsatsens gång. Vi är medvetna om att informationen kan bli påverkad av respondenternas egna upplevelser, eftersom personerna är sina egna personer temperaturmätare. Vi har fått en känsla av vad problemet är och vad nätvandrare och chattstöd anser att problemet är. Vad vi inte lyckats identifiera är hur anonymitets problemet ska lösas, det är för oss fortfarande ett problem hur vi ska få normerna att fungera på internet, samtidigt som vi lagen ska skydda den personliga integriteten och något som kräver vidare forskning.

8. Källförteckning

8.1 Litteratur & referenser

Baier, M. & Svensson, M. (2009). *Om normer*. 1. uppl. Malmö: Liber

Barlett, C. P., & Helmstetter, K. M, 2017, *Longitudinal Relations Between Early Online Disinhibition and Anonymity Perceptions on Later Cyberbullying Perpetration: A Theoretical Test on Youth*. *Psychology of Popular Media Culture*. Advance online publication, pp 1-11.

Bosse, T, Stam, S 2011, *A Normative Agent System to Prevent Cyberbullying*, IEEE computer society, vol 23, pp 425-430

Brolin, Låftberg, S, Modin, L, Östberg, B, V 2012, *Cyberbullying and subjective health, A large-scale study of students in Stockholm, Sweden*, Elsevier Ltd, vol 35 no 1, pp 112-119.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Byrne, E, Vessey, A, Pfeifer, L 2018, *Cyberbullying and Social Media: Information and Interventions for School Nurses Working With Victims, Students, and Families*. Sage Journal, Vol 34, pp 38-50.'

Chew, C Barlett, C, P, Gentile, A, D, 2016, *Predicting Cyberbullying From Anonymity*, American Psychological Association, vol 5, no 2, pp-171-180.

Dahlstrand, K, Wigerfelt, B, Wigerfelt, A 2015, *online hate crime – social norms and the legal system*, Department of Sociology of Law, vol 8, pp 1859-1878

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Enarsson, T 2017, *Avlägsnande av näthat [Elektronisk resurs] skyldigheter, möjligheter och motstående intressen*, juridisk publikation, vol 2 pp 369-395

Fridh, M, Lindström, M, Rosvall, M 2015, *Subjective health complaints in adolescent victims of cyber harassment: moderation through support from parents/friends - a Swedish population-based study*, BMC Public Health, 15:949

Guan, C, Ng, Kanagasundram, S, Ann, H, Y, Hui, L, T, Mun, K, T 2016, *Cyberbullying – a social menace*, ASEAN Journal of Psychiatry, vol 17, pp104-115.

Levander, S. (2008). *Psykiatri: en orienterande översikt. 2.* [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Mattson, T. (2010). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis. 1.* uppl. Malmö: Gleerup

May, T. (2013). *Samhällsvetenskaplig forskning. 2.*, [rev. och uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Mallén, A. (red.) (2017). *Kriminologiska metoder och internet. Första upplagan* [Stockholm]: Liber

Peters, A, 2018, *A Physician's Place in the #MeToo Movement - Annals of Internal Medicine*, vol 168 no 9, pp 676-677

Sackemark, A, & Schultz, M. (2015). *Näthat: rättigheter och möjligheter. Andra upplagan* Stockholm: Karnov Group Sweden AB

Sarnecki, J. (2014). *Introduktion till kriminologi. 1, Brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker.* Lund: Studentlitteratur

Sehlin, H, Ahlström, Hedman, B, Andersson, G, Wentz, E 2018, *Experiences of an internet-based support and coaching model for adolescents and young adults with ADHD and autism spectrum disorder – a qualitative study*, BMC Psychiatry, vol 18, pp 1-13

Skeem L. J, Monahan, J, Mulvey P. E. (2002) *Psychopathy, Treatment Involvement and Sub-sequent Violence Among Civil Psychiatric Patients*. *American Psychology-Law Society/Division 41 of the American Psychology Association*. *Law and Human Behavior*, vol 26, No. 6.

Sticca, F, Perren, S 2013, *Is Cyberbullying Worse than Traditional Bullying? Examining the Differential Roles of Medium, Publicity, and Anonymity for the Perceived Severity of Bullying*, Springer, vol 42 pp 739-750

Stoll, Cooper, L, Block jr, R 2015, *Intersectionality and cyberbullying: A study of cybervictimization in a Midwestern high school*, *computers in Human Behavior*, vol 52, pp 387-397

Sun, S, Fan, X & Du, J 2016, *Cyberbullying Perpetration: A Meta-Analysis of Gender Differences*, *International Journal of Internet Science*, 11 (1), 61–81 ISSN 1662-5544 Fudan University, China; University of Macau, China

Svensson, M., & Dahlstrand, K. (2014). *Nätkränkningar: en studie av svenska ungdomars normer och beteenden*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Lunds universitet.

Svensson, M., & Larsson, S. (2009). *Social norms and intellectual property. Online norms and the European legal development*. Vol 1, pp 1-67

Roxell, L, & Tiby, E. (red.) (2006). *Frågor, fält och filter: kriminologisk metodbok*. Lund: Studentlitteratur

Vaillancourt, T, Faris, R, Mishna, F 2017, *Cyberbullying in Children and Youth: Implications for Health and Clinical Practice*, *The Canadian Journal of Psychiatry*, vol 62, no 6, pp 368-373

8.1 Elektroniskt material

Funkisprojektet (2018) - HBTQ begrepp. <http://www.funkisprojektet.se/hbtq-begrepp-lattlast/> (hämtat 2018-06-01)

Friends nätrapport (2017) <https://friends.se/fakta-forskning/rapporter/natrapporten/> (Hämtad 2018-05-17)

Fryshuset (2018) – nätvandrare <https://natvandrare.fryshuset.se> (Hämtad 2018-05-19)

Nattvandrarerna (2018) – om nattvandrarerna <https://nattvandrarerna.se> (Hämtad 2018-05-20)

Polisen (2018) Näthat – Lagar och fakta. <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/it-relaterade-brott/nathat/> (Hämtad 2018-06-01)

Proposition 2016/17:222. Ett straffrättsligt skydd för den personliga integriteten. <https://www.regeringen.se/4a5124/contentassets/40fe546a7a8342268e9bcebc32f90319/161722200webb.pdf>

Regeringen (2017). Regeringen stärker skyddet mot näthat. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/06/regeringen-starker-skyddet-mot-nathat/> (Hämtad 2018-06-01)

Statens medieråd (2017) – Barn med diagnoser mer utsatta än andra på internet <https://statensmedierad.se/press/nyheterkronikorochpressmeddelanden/nyheterpressmeddelandekronikor/barnmeddiagnosermerutsattaanandrapainternet.1293.html> (Hämtad 2018-06-01)

Löfroth, S. 2013. Stäm den som kränker dig på nätet: intervju med Mårten Schultz. *Svenska dagbladet*. 16 december. <https://www.svd.se/stam-den-som-kranker-dig-pa-natet> (Hämtad 2018-06-01)

Schultz, M. 2018. Internet ingen laglös zon – så kan näthatet bekämpas. *Svenska Dagbladet*. 2 mars. <https://www.svd.se/internet-ingen-laglos-zon--sa-kan-nathatet-bekampas> (Hämtad 2018-06-01)

Svenska kyrkan (2018). Svenska kyrkans nätvandrare
<https://www.svenskakyrkan.se/natvandrare> (Hämtad 2018-06-01)

Marjomaa, J. 2018 - Unga med ADHD utsätts oftare för mobbning på nätet. *svt.se*. 24 januari.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/unga-med-adhd-utsatts-oftare-for-nathat>
(Hämtad 2018-06-01)